

لوېغاړی د منځني ختيځ

په منځني ختيځ او سيمه کې د قاسم سلېماني رول،
د سلېماني وزنه او غبرگو تونه،
له سلېماني وروسته د سيمې او منځني ختيځ وضعيت

ليکوال: عزيز احمد فضلي

د منځني ختيځ لوبغاړی

ليکوال: عزيز احمد فضلي

Design: Musa Tabbir
0708966664 / 0784044777

”د امريکا له لوري د سلېماني وزنه ددې ښکارندوی ده،
چې سيمه يو نوي بدلون ته ځان آماده کوي، امريکا او
ناټو د ايران، چين او روسيې د کابو کولو لپاره په سيمه
کې هر خطر ته د فرصت په توگه گوري!“

Ketabton.com

د منځني ختيځ لوبغاړي

(په منځني ختيځ او سيمه کې د قاسم سليمان رول، د سليمان وژنه او غبرگونونه،
له سليمان وروسته د سيمي او منځني ختيځ وضعیت)

ليکوال: عزيز احمد (فولي)

کتابچه پیژندنه

د کتاب نوم	:	د منځني ختيځ لوبغاړی
ليکوال	:	عزيزاحمد (فضلي)
خپرندوی	:	د ستراتيژيکو او سيميزو مطالعاتو مرکز
دیزاین چارې	:	سمع الله عتيد
د چاپ کال	:	۱۳۹۸ هـ ش / ۲۰۲۰ م
چاپ وار	:	لومړی
چاپ شمېر	:	۱۰۰۰ ټوکه

0764732929/ 0749575007

د چاپ بشپړ حقوق يې له ليکوال سره خوندي دي.

لړليک

مخ	سرليک
7.....	د پيل خبرې:
10.....	قاسم سليمانی څوک وو:
10.....	پيدايښت:
10.....	نظامي ژوند او تجربه:
21.....	د قاسم سليمانی د وژلو په تړاو غبرگونونه:
21.....	روسيه:
21.....	چين:
22.....	اسرائيل:
22.....	سوريه:
22.....	پاکستان:
22.....	عراق:

24..... امریکا:

25..... ملگری ملتونو :

25..... **افغانستان:**

26..... ارگ:

26..... د ولسمشر دوهم معاون سرور دانش:

26..... کرزی:

27..... اجرائیه رئیس عبدالله عبدالله:

27..... عطا محمد نور:

27..... محمد محقق:

27..... رحمت الله نبیل:

28..... حنیف اتمر:

28..... **ایران:**

32..... **قدس ځواکونه څوک دي او څه کوي:**

33..... قدس د ایران ټولې متحدې نیابتي ډلې کنټرولوي:

34..... د قدس ځواکونو ماموریت:

34..... **اوس وخت کې د دې ډلې ماموریتونه:**

34..... لبنان:

34..... سوریه: 34.....

34..... عراق: 34.....

35..... یمن: 35.....

35..... افغانستان: 35.....

35..... د غزې ترانگه: 35.....

... قدس ډله د سپاه او اطلاعاتو وزارت د کار د وېش محصول ده: ...

35..... 35.....

40..... د قاسم سلیماني د قدس ځواک: 40.....

41..... د قدس ډلې د نوې قوماندې اصلي هسته: 41.....

43..... د قدس ډلې په وړاندې ننگونې څه دي: 43.....

45..... د سپاه پاسدا رانو لخوا دا وکراينی الوتکې راغورځول: 45.....

د ا وکراينی الوتکې د ویشتلو پر وړاندې د ا وکراين حکومت غبرگون:

46..... 46.....

47..... د سلیماني وژنه، د ایران انتقام او سیمه د یو بل بحران په لور: 47.....

48..... ایران مجبور دی غبرگون وښيي: 48.....

48..... د امریکا د حداکثر فشار پالیسي: 48.....

49..... د ایران ستراتیژي: 49.....

50..... د امریکا او ایران ترمنځ مخامخ جگړه: 50.....

- 52..... **د سلیماني وژنه او افغانستان:**
- 53..... افغانستان ته ځینې متوجه احتمالي گواښونه:
- 55..... که جگړه ونښلي ، زموږ گټه به څه وي:
- 57..... افغان حکومت باید څه وکړي:
- 58..... **د قدس ځواکونو نوی قوماندان اسماعیل قاني:**
- 61..... بامیانو ته د قآني د تگ ادعاوې:
- 62..... قآني به د سلیماني په څېر اغېز ولري:
- 63..... **اخيځليکونه:**

د پيل خبرې

ايران يو له هغو هېوادونو څخه ده چې موږ ورسره ګډه پوله، مذهبي، کلتوري، اقتصادي او سياسي مشترکات لرو، ايران د هغو هېوادونو څخه دی چې زموږ په هېواد کې له بل هر ګاونډي هېواد څخه زيات دخيل دی، د نوموړي هېواد په ملکي او نظامي برخو کې بدلون په مستقيم او غير مستقيم ډول زموږ پر هېواد او سېمې باندې اغيزه لري.

د ايران د وسلوال پوځ(سپاه) کې يو ډير لوی او مهم بدلون په بغداد کې د امريکايي ځواکونو لخوا د قدس ځواکونو د قومندان جنرال قاسم سلیماني وژل او دې پوست ته د ايران لخوا د

اسماعيل قآني نومول ، د ايران او امريكا ترمنځ ترينگلي حالات او په منځني ختيځ کې تشنج او بحران دی .

د ايران د وسلوال پوځ(سپاه)قدس ځواکونه يو له هغو ځواکونو څخه دي چې زموږ د هېواد او سېمې په امنيتي او سياسي وضعيت خپل مستقيم اغيز درلودلی شي .

د امريکايي ځواکونو لخوا د سلیماني تر وژل کیدو وروسته زموږ د هیواد والو په ذهنونو کې یو ډول پوښتنې راپیدا شوي او افغان ولس یې په یو تزلزل او له ډار څخه په ډکې فضاء کې تر اوسه نیولی .

قاسم سلیماني څوک وه او ولې ووژل شو، د سلیماني د وژنې اړوند په نړیواله کچه بېلابېل غبرگونونه، د قدس ډلې پیژندنه، ایران او امریکا به مخامخ جگړه وکړي ، د ایران او امریکا په جگړه کې موږ باید څه وکړو او د چا پلوي وکړو، د ایران او امریکا جگړه به زموږ په ګټه وي او که په زیان او زموږ دولت باید څه وکړي. دا پورته موضوعات به تاسې په دې کتاب ولولئ .

د منځني ختيځ لوبغاړی زما يو له مهمو کتابونو څخه ده، چې ما په اوسنيو شرايطو کې د موضوع ارزښت ته په کتو د يوې مياشتې په دوران کې وليکه، ترڅو ددې موضوع په اړه خپل ولس او هېوادوالو ته معلومات ورکړم، تر څو ترې د سيمزو چارو شنوونکي، مسلکي تاريخ ليکونکي او ليکوالان ددغه ليکنې په استناد تحليلي ليکنې او تاريخ وليکلای شي .

دا چې موضوع ډېره مهمه وه او په ډېره كمه موده كې مې وليكله او معلومات مې ژر د بېلابېلو سرچينو څخه راټول كړل نو دا يو څرگند حقيقت دی چې دا كتاب به له تيروتنو او نيمگړتياوو څخه خالي نه وي، نوڅكه د ټولو د نظر خاوندانو او گرانو لوستونكو څخه هيله لرم چې زما نيمگړتياوې راته په گوته كړي ترڅو راتلونكي چاپ كې اصلاح شي.

په پای كې د ستراتيژيکو او سيميزو مطالعاتو د مركز له علمي بورډ او رهبري څخه مننه كوم، چې زما دا اثر يې تاييد او د چاپ پر گاڼه سمبال كړ.

په درنښت او افغانۍ مينه

عزيز احمد (فصلي)

كابل، تايمني د ۲۰۲۱م كال د فيبروري د مياشتې څلورمه نېټه

قاسم سلیماني څوک وو؟

جنرال قاسم سلیماني د ایران د سپاه پاسداران لوړ پوړی افسر و، چې له ایران بهر یې د ایران د گټو لپاره د جگړو مشري کوله، د ایران په بهرنۍ تگلاره کې مهم سړی بلل کېده، په سوریه کې د بشار الاسد د نظام پر خلاف د پاڅون په کمزوري کولو کې یې ډېر لاس درلود، همدارنگه یې په عراق کې هم د داعش ډلې پر خلاف یې ډېر فعالیت کړی و.

پیدایښت: قاسم سلیماني د تېرې پېړۍ ۱۹۵۷ کال کې د مارچ په ۱۱مه د ایران کرمان ولایت په رابور ښار کې په یوه بزگره کورنۍ کې زېږېدلی و. د لمړني ښوونځي د لوستلو په څنگ کې یې پر پلار باندې د دولت د نهه زره ریالو د قرض د اداء کولو لپاره خټگري کوله. د لمړني ښوونځي څخه په ۱۳ کلنۍ کې فارغ شو. په دغه کال یې کلی پرېښود. که یې ۴۵ ورځنی عسکري تعلیم حساب نه کړو نو زدکړې یې فقط پنځه کاله لمړني ښوونځي پورې محدودې دي.

نظامي ژوند او تجربه: په اتلس کلنۍ کې د ایران د اوسني لېږد خیمي د یو شاگرد د مجلسونو سره اشنا شو. د خیمي د انقلاب پر وخت ۲۲ کلن وو چې د مهاباد د کردانو د قیام سرکوبولو ته واستول شو. کردان یې سرکوب کړل د سپاه پاسداران انقلاب (سپاه) صادق غړی وگڼل شو.

د ایران او عراق د جنگ په لویو عسکري عملیاتو کې کامیاب شو. د دغه ځایه یې مهم روابط جوړ کړل چې ټول عمر یې استفاده ځنې وکړله. په ایران کې تر اوسه پورې د ایران عراق د جنگ هغه قومندانان چې صادق ثابت شوي دي په لوړو مقامونو کې دي.

قاسم سلیماني د ډیپلین امتحان د ایران په ختیځ سستان بلوچستان کې ورکړی. هلته یې د سنیانو په منځ کې د مخدره موادو د قاچاقبرانو او د لویو لارو د غلو سره په مقابله کې په سلگونه شعیه عسکر له لاسه ورکړل خو کلک نظم یې راوستی وو، په ۱۹۹۷ کې ایران په یو حساس حالت کې وو. د ایران جمهور رئیس محمد خاتمي د (سپاه) قوت ختمول غوښتل خو دیني لپارې خامنه یی برعکس سپاه نوره هم قوي کوي. د ایران ختیځو سرحدونو ته سني پښتانه طالبان پراته ول. ایران خپل دا سرحدونه مصؤون نه حسول. طالبان یې د پاکستان او سعودي خلک بلل د خپل ځان لپاره یې غټ تهدید حسوي. نو شخصاً خومیني ، قاسم سلیماني د سپاه په چوکاټ کې د زورور لښکر (سپاه قدس) مشر و ټاکه. په ۱۹۹۷ کې د سلیماني د ټاکل کېدو لوی سبب دا وه چې سلیماني په افغانستان کې ډېر بلد وه. له هغه وخته تر نن ورځې خومیني د قاسم سلیماني څخه هېڅ ډول ملاتړ نه دی سپمولی. ایرانی خبرپاڼه آپارات د سلیماني په هکله لیکي “ خاور میانه روی انگشت این مرد میچرخد ” هغه عراقي چارواکي چې د قاسم سلیماني سره یې شناخت درلود. د هغوی څخه د ۲۰۰۷ او ۲۰۰۹ کلونو تر منځ د امریکا سفیر (راین کراکر) وپوښتل ایا سلیماني دینداره مسلمان دی؟ هغوی جواب ور کړ چې د لمانځه لپاره جماعت ته ځي خو د هغه اصلي محرک او د مجادلې انګېزه پارس ملتګرايي ده.

په ۱۹۹۷ کې د سلیماني د سپاه قدس د قومندان ټاکل کېدو سره دا ډله کرار کرار د استخباراتو په را ټولولو، د څو قصدونو او ترورونو، د تورو پیسو په جمع کونکې، د وړانګارۍ کولو او خاصو عملیاتونو په دستګاه بدله شوله.

سليمانی چې د سپاه قدس مشر شو پر لبنان يې ډېر ژر تاثير وکړ. د ډرزي د قبيلې مشر وليد جُمبَلات وايي چې په لبنان کې د تصاميمو نيولو مرکز اصلي حزب الله نه دی. مستقيماً علي خامنه يي او قاسم سليمانی لبنان اداره کوي. د لبنان د صدراعظم رفيق حريري په وژنه کې هم سليمانی پرگنل کيږي. کله چې سليمانی د قدس د اردو مشر شو، اسراييل پس له شپاړسو کالو د جنوبي لبنان څخه ووتل. په ۲۰۰۶ کې چې د حزب الله او اسرايلو جنگ شو. د حزب الله په قرار گاه کې سليمانی خاص ځای درلود. د ۴۴ ورځو جنگ په جريان کې د شعيه ملېشو له خوا په عراق کې پر امريکايانو د حملو لږېدلو امريکايان حيران کړي ول. د نويارکر مجلې څخه ډيکسټر پيلسن وايي چې يو عراقي چارواکي را ته و ويل، د لبنان او اسرايلو تر جنگ وروسته قاسم سليمانی امريکايي قومندانانو ته داسې مسيح لېږلی وو: “اميد لرم چې دا څو ورځې مو په بغداد کې پر ارامۍ او سکونت خوند اخيستی وي. زه په بيروت کې يو څه مصروف وم”.

په افغانستان کې قاسم سليمانی د طالبانو په مقابل کې شمالي اتحاد سخت تقويه کړی خو بيا هم دلته ايران خپل ډېر قوت له لاسه ورکړی وو. په ۲۰۰۱ کې چې د امريکا پر تجارتي مرکز حمله وشوله، پر القاعده تاوان شوله او امريکا پر افغانستان د حملې اعلان وکړ. دا د ايران لپاره د اختر ورځ وه. ځکه د ايران له نظره طالبان د ايران د لوی رقيب سعودي خلک ول. نو ايران د امريکا سره د پټو دروازو شاته اتفاق وکړ. په جينيو کې د امريکايي او ايراني چارواکو تر منځ يو لړ کتنې وشولې. ايرانيانو د امريکايانو مخ ته يوه نقشه کېښوله. په نقشه کې د طالبانو او نورو سني مسلحو گروپونو د کمپونو، عسکري فرقو، د اسلحو د ډيوگانو موقعيتونه د ټولو

جزياتو سره موجود ول. ايراني هيئت امريكايي هيئت ته وويل، دا هغه هدفونه دي چې موږ يې ويشتل او محوه کېدل غواړو. د امريكايي هيئت غړی راین کراکر وايي چې ما ايرانيانو ته وويل ددې نقشې څخه ځينې نوټونه اخيستلای شو؟ ايرانيانو وويل چې ټوله نقشه اخيستلای شئ. دا نقشه ستاسو ده. راین کراکر وايي چې هغه وخت هم ايراني هيئت ته ټولې لار ښوونې قاسم سلیماني کولې. تر ۲۰۰۲ پورې ايران او امريکا په افغانستان کې په ګډه کار کاوه. تر څو چې بوش ايران د شر محور وباله.

ايران د ۲۰۰۱ څخه تر ننه په افغانستان کې تقريباً تر نیم زياد حکومت په لاس کې اخيستی دی. د افغانستان ټول چارواکي ايران په پيسو، ترورونو باندې تطميع کړي دي. ايران وتوانېده چې د افغانستان سيکولر هزاره ګان او شعيه ګان مذهبي تندلاري کړي. د محرم په لسمه شعيه ګان داسې تندلاري کوي چې پایتخت، مزارشريف او هرات په بيرغونو او شعارونو داسې سينگاروي؛ ګواکې افغانستان سل فيصده شعيه مذهبه هيواد دی. ايران افغانه مېلپيا په لاس کې واخيستله. پر افغاني ژبو يې خپله پارسي مسلطه کړله. د افغان واحد ملت داعيه يې د چيلنجونو سره مخامخ کړله. ايران افغان اقليتونه د افغان ملي هيواد پر ضد وروزل. مثلاً ايران د افغانستان په هر ولايت کې لمړی شعيه ګانو او بيا پارسي ژبو ته رسيدګي وکړله. ټول يې منظم او رهبري کړل. د افغانستان د هزاره ګانو ولايات لکه دايکنډی او باميان تر کابل د تهران امر ښه مني. پښواک تازه عکسونه خپاره کړي دي چې د قاسم سلیماني نوی ځای ناستی اسماعيل قآني او د سپاه بل قومندان په باميان کې د اوسني والي سره ازادانه ناست دي. همدا ډول په کندهار کې د احمدشاه بابا راوستلي شعيه کارګران ډېر لبرال، سوله

خوبښونکي او ازاد فکره خلک ول. خو په تېرو ۱۹ کالو کې ايران داسې حالت ته را ورسول چې اوس ټول د ايران سره روژه او اختر کوي، نه د افغانستان سره. په ۳ ميليونيز کندهار کې شيعه گان نيم فيصد هم نه دي مگر د کندهار څخه پارلمان ته په يوولسو وکيلانو کې اول نمبر رايه يو شيعه اخیستی وه. په ۲۰۰۴ کې، يونس قانوني ته، په ۲۰۰۹، ۲۰۱۴ او ۲۰۱۹ کې عبدالله عبدالله ته د کندهار شيعه گانو رايه مفتته و رکړله. که څه هم دا شيعه گان د پښتنو سره جوړ دي مگر تر شاپي ايران کلک ولاړ دی د پښتنو په مقابل کې يې قوي کوي. په تېرو انتخاباتو کې اشرف غني مکمل کندهار په لاس کې اخیستی وه خو بيا هم شيعه گانو عبدالله ته ۳ زره رايې ور ټولې کړلې.

ايران هغه ټولې افغاني انکشافی پروژې تخریب کړلې چې هغه به واحد افغان ملت جوړوي او يا به يې ايران ته تاوان رسېده. مثلاً د اوبو پر بندونو يې حملې وکړلې. د ښارونو مرکزونه يې د سقوط سره مخامخ کړل. متنفذین او چارواکي يې ترور کړل. يا په پيسو يې رانيول. عبدالله، حامد کرزي غوندي لوی خلک د ايران په لاس کې ول. شيعه او يا پارسي ژبې د افغانستان مشران د يوه سره د ايران خلک دي. په ټول افغانستان کې ايران ننوتلی دی. په افغانستان کې د ايران مداخلې ټولې د قاسم سلیماني تر مشري لاندې کېدلې. هزاره او ځيني تاجک مشران قاسم سلیماني (حاجي قاسم) بولي. د خدای دوني اطاعت نه کوي لکه د حاجي قاسم.

په افغانستان کې د ايران رول او نفوذ د افغانستان تر هر همسايه زياد دی. په تېرو ۲۳ کلونو کې د حاجي قاسم په افغانستان کې پر مداخلې باندي د ماستري او دوکتورا تيزسونه هم نسي

رسېدلای. خو له بده مرغه په دې هکله څېړنې او مقالې بيخي موجودې نه دي. یادونه: د قاسم مرگ افغانانو ته دا چانس ورکړی چې په خپل دولت کې د ایران ننوتل وويني. که په پاکستان کې ورته پېښه وشي شاید د افغانستان ټول ارگانونه مالوم شي چې د پاکستان په لاس کې دي. امریکا په افغانستان کې خپل کار کوي. د افغانانو استراحت او امنیت يې تر افغانانو زورورو ته ورپريښی دی.

ایران په ۲۰۰۲ کې پوه شوی وه چې امریکا د اشغال دوهم هدف عراق ټاکلی دی. د منځکې څخه يې تیاری نیولی وو. د دې تیاري کوردیناتور هم قاسم سلیماني وو. د ایران تخمین رښتیا شو. امریکا، عراق اشغال کړ. ایران له منځکې یو لوی قوت برابر کړی وو تر څو د ایران نیابتي جنگ په عراق کې مخ ته یوسي.

د مهدي اردو، د حزب الله لېوا، د بدر لېوا او د عصائب اهل الحق؛ د ایران حمایه کړي هغه شعيه گروپونه ول چې د ایران د لوی دشمن صدام حسین د را نسکورولو لپاره يې د امریکا سره همکاري وکړله. د صدام حسین د نسکورېدو وروسته دغو گروپونو پر امریکایانو اسلحې را واړولې. امریکا ته د ۲۰۰۴ او ۲۰۰۶ په منځ کې تر ویتنام وروسته تر ټولو ډېر تلفات په عراق کې ور واوښت.

د کليتن د جمهوري ریاست د وخت د تروریزم سره د مجادلې د ادارې یو مهم مامور (ریچارد کلا رک) والسټرېټ ژورنال ته ویلي دي چې "قاسم سلیماني یو شیطاني نابغه دی چې په منطقه کې د ایران د نفوذ د زیاتېدو لپاره کار کوي". په سوريه کې د عراق د حکومت د جوړولو لپاره ایران، حزب الله او ترکیه سره را ټول شوي

ول. قاسم سلیماني هم په دې غونډه کې وه. هغه وخت ټولو خبري اژانسونو وویل چې سلیماني پر ټولو اړخونو زور راوړ چې مالکي صدراعظم شي. همداسې وشول. د عراق د لېږدو څخه جمهور ریس جلال طلباني یو د هغو کسانو څخه وو چې د سلیماني سره یې ډېر ملاقاتونه کول. په ۲۰۱۰ کې د نهو میاشتو سختو مذاکراتو وروسته امریکایانو، د ایران له ملاتړه برخمن مالکي صدراعظم کړ. امریکایانو غوښتل چې مالکي په عراق کې د امریکایانو پاته کېدل و غواړي. دا کار کېدونکی وو خو قاسم سلیماني کله مساعده کوله. ډیکسټر فیلکینس وايي چې قاسم سلیماني په مذاکراتو کې دوه شرطه درلودل. یو د ایران سره ښه روابط درلودونکی جلال طلباني باید جمهور رئیس پاتې شي او بل مالکي او د حکومت د ائتلاف غړي به پر دې اسرار کوي چې امریکایان به په تمامه مانا له عراقه وزي. همداسې وشول.

د قاسم سلیماني رول به چې په جنجالونو کې هر څومره ډېر وو خو چا قاسم سلیماني هلته نشوای لیدلای. ګارډین ورځپاڼې ته یو امریکایي چارواکي سلیماني داسې معرفي کوي. “هغه یو بې رحمه دی. واک یې هر څوک په تعجب کې کوي. هغه په هر ځای کې دی او په هېڅ ځای کې هم نه دی.

د عراق د ملي امنیت پخوانی مشاور موفق ربعا وايي “قاسم سلیماني د عراق تر ټولو زورور سړی دی. د هغه بې اجازې په عراق کې هېڅ هم نه کېږي.” سپاه قدس چې سلیماني یې قومندان وه نه یواځې په ایران کې، په ټول منځني ختيځ کې ساری نه لري. د منځني ختيځ تقریباً ټول شعیه ګروپونه یې پر ځان را ټول کړي دي. داعش چې د عراق د نیمایي څخه

زیاده برخه ونيوله. سلیماني بیا ساحې ته راغي. په عراق کې یې د مالکي پر ځای عبادي صدراعظم کړ. په دې وخت کې سلیماني پر مېلېیا تر هر وخت ډېر را ښکاره شو. د کومه وخته چې سلیماني د قدس د اردو قومندان شوی وه. خپل نوم او کړنې یې په دقت سره د مېلېیا څخه پټولې. خو د داعش سره د مخامخ کېدو سره نور، قاسم په عراق کې د ایران د زور او قوت د نمایش سمبولیک نوم شو. د ایران رسمي او غیر رسمي خبري اژانسونو، ویبسایټونو هره ورځ د عراق په مختلفو نقطو کې، کله د عراقي اردو سره، کله د شعیه ملېشو سره، کله د پېشمرگه عسکرو سره د قاسم سلیماني عکسونه خپرول پیل کړل. بله مهمه خبره دا چې د داعش سره د جنګ لپاره د شعیه ملېشو څخه جوړ شوی حشدالشعبی ګروپ چې سلیماني د پردې تر شا قومنده ور کوله، د امریکایانو سره اوږه په اوږه د داعش په مقابل کې جنګېدل. داعش په ۲۰۱۴ کال په موصل کې خلافت اعلان کړ چې په درېیو کلو کې د عراق له خاورې پاک شول.

قاسم سلیماني په عراق کې ورځ تر بلې خپل واک زیاتوه. اخري ځل د ۲۰۱۹ د اکتوبر په میاشت کې چې د حکومت په مقابل کې مظاهرې شروع شولې، سلیماني بیا مطرح شو. د تهران او بغداد تر منځ اوه سوه صفحې پټ مالومات نويارک ټایمز خپاره کړل. نويارک ټایمز خبر خپور کړ چې د عراق مظاهرې د ایران مداخلې په مقابل کې وې. په دې وجه سلیماني بیا عراق ته راغلی.

اخري ځل امریکا د حزب الله لېوا بمبار کړله او سبب یې دا وښود چې حزب الله په کرکوک کې پر امریکایي اډه توغندی ور غورځولي دي.

په سوريه کې د ۲۰۱۱ کال د جنگ د شروع څخه مخالفين غالب ول. په ۲۰۱۳ کې چې په لمړي ځل قاسم سلیماني مداخله وکړله د جنگ پله واوښتل. د اسد مخالفين کرار کرار پر شا کېدل. قاسم سلیماني په سوريه کې تر روسيې او اسد دواړو ډېر متاثره وه. هلته يې ترکيه، امريکا، فرانسه په نيابتي جنگ کې پر شا وتمبول. د اسد چوکۍ يې ور وساتله. غيررسمي شمېرې وايي چې په سوريه کې دوه نيم زره ايراني عسکر مړه دي. د سلیماني معاون خيرالله صمدي هم په سوريه کې ووژل شو.

په ۲۰۱۹ فبروري کې د منځني ختيځ مهمه بله پېښه دا وه چې د سوريې جمهور ريس بشرالاسد ايران ته ولاړ. دا دعوت سلیماني جوړ کړی وو. د بشرالاسد استقبال ته سلیماني ورغلی وو، د ايران خارجه وزير جواد ظريف نه وو. پر دې موضوع ظريف استعفا وکړله خو قبوله نه شوله. د ۲۰۱۹ کال د اپريل په مياشت کې امريکا سپاه په رسمي ډول د ترورستو گروپونو په ليست کې ثبت کړه. په دې ډول امريکا په لمړي ځل د يو دولت اردو په رسمي ډول تروريستي گروپ اعلان کړ. ايران هم د امريکا د مرکزي قواوو قومندانې (CENTCOM) په رسمي ډول تروريست گروپ اعلان کړه.

د ايران يو خبري چينل ته په اخري ځل سلیماني وويل "ترمپ چې تهديدونه کوي. هغه ته جواب ورکول زما وظيفه ده. د ترمپ مخاطب زه يم. نه جمهور رئيس روحاني". تېر کال د جولای په مياشت کې سلیماني په سوريه کې وه. هلته يې د ايران په حمايه کې عسکري گروپونو ته امر وکړ د امريکا سره جنگ ته آماده اوسئ". په يمن کې د مرکزي حکومت او سعودي عربستان د ائتلاف په مقابل کې حوثي وسلوال

مقاومت هم قاسم سلیماني تنظیمول.

د ۲۰۱۱ کال د مې په میاشت کې قاسم سلیماني د ایران د قم ښار په لوی دیني مرکز حقانیه مدرسه کې شاگردانو ته سیمینار و رکاوه. په دې سیمینار کې د لمړني ښونځي فارغ استخباراتي کس سلیماني د لیدلوري پراخوالی لیدل کېږي. سلیماني په سیمینار کې وویل، په منځني ختيځ او افریقا کې ټولنیز حرکتونه د انقلاب لپاره تر ټولو غټ امکانات راوړي. تاسو باید خپل مسئولیتونه وپېژنئ. سلیماني هغه وخت په سوریه کې مداخلې ته اشاره کوي او همدا رنگه خپل نیت ښکاره کوي چې عرب بهار به د ایران په ګټه استعمالوي. سلیماني وايي: "ن ورځ د ایران ظفر یا ماته په مهران او یا خرم ښار کې نه مالومېږي. سرحدونه مو پراخ شول. په مصر، عراق، لبنان او سوریه کې به خپل ظفر وینو. دا ټول پر مختګونه د اسلامي انقلاب مېوې دي.

په دریم د جنوري د شپې د ۲ بجو پر شا او خوا چې قاسم سلیماني په بغداد کې د طیارې کښته شو او هغه موټر ته وخاته چې ده ته منتظر وو. په همدې وخت کې یو راکټ را وتوغول شو. د امریکا په دې راکټ د سلیماني سره اوه کسان و وژل شول.

د سلیماني شجاعت، تدبیر او ځیرکتیا ته په پام سره د ایران مذهبي مشر حضرت آیت العظمي خامنه اي تېر کال تر ټولو ستر پوځي ښان هغه ته و رکړ. د تېر ۱۳۹۷ کال د کب په میاشت کېښې هغه ته (نشان ذوالفقار) ور کړ. نشان ذوالفقار د ایران تر ټولو ویاړمن پوځي نشان دی چې له اسلامي انقلابه وروسته په لومړي ځل د درستو قواؤ د ستر قوماندان په لاس ډګر جنرال سلیماني ته و رکړل شو.

ايت الله خامنه يي قاسم سلیماني ژوندی شهید باله او تېر کال يې د نښان ور کولو پر مهال دوعا کړې وه چې قاسم سلیماني دې ډېر کلونه وروسته شهید شي.

۵۸ کلن تورن جنرال قاسم سلیماني هغه مهال ډېر مشهور شو چې په عراق، بيا سوریه او د منځني ختيځ نورو هېوادونو کې د قدس ځواکونو رول بهرنیو رسنیو کې راپورته شو. ډېر په دې باور دي چې د لبنان د حزب الله ډلې د پوځي څانگې څار هم د قاسم سلیماني په غاړه و. په عراق کې د داعش پیدا کېدو او سوریه کې د کورنی جگړې پیلېدو سره قدس ځواکونه دې هېوادونو کې ډېر ښکېل شول او ان ایران خپله منلې چې قدس ځواکونو د سورېې جگړه کې د بشار الاسد ته ژمنو ځواکونو لارښوونه او ملاتړ کړی او دلته يې زرگونه شيعه وسلوال تمويل کړي، همدارنگه يې عراق کې د داعش له منځه وړلو لپاره شيعه ملېشې سمبال دي هرڅه قاسم سلیماني په ایران او سيمه کې پر يو مشهور کس بدل کړ.

ملاتړو او مخالفانو يې د سيوري قومندان، نړيوال جنرال، د قومندان اروا، مرموز قومندان، د دښمن خپسکه، جنرال حاجي قاسم او څو نورو نومونه ور کړل. سره له دې چې قاسم ډېر انځورونه نه خپرول خو ځينې مهال يې د جگړې کرښه کې انځورونه خپرېدل چې ان ځينې د عراق د شيعه ملېشو له مشرانو سره هم دي. د نوموړي ستايلو کې په پارسي او عربي کې سندرې ويل شوي. نوم يې انيمېشن نړی او کمپيوټري لوبو ته هم رسېدلی؛ "د فارس خليج جگړه" انيمېشن کې اتل دی چې د امريکايي بېړۍ د له منځه وړلو امر کوي.

د ايران جوړ کمپيوټري لوبه کې "د دښمن خپسکه" ده، خو "واحدالنمر" او "بېتل فيلډ" کې يې کرکټر منفي او موخه يې وژل دي. د ايران ډېرو مشهورو سياسي او ټولنيزو شخصيتونو د قاسم سلیماني د انځورونو خپرولو يا ستايلو سره د نوموړي لا مشهورتيا کې مرسته کړې ده، سلیماني د ايران په بهرني سياست په ځانگړې توگه منځني ختيځ کې د خامنه يي ښی لاس بللی شي.

نوټ: ايران يو قوي دولت دی. د سلیماني په وژل کېدو يې سيستم نه ړنگيږي. خو سلیماني مهم وو. تر خامنه يي وروسته د ايران دوهم زورور کس وه. د سلیماني د وژل کېدو پېښه به تر شا يو عالم پېښي نوري د ځانه سره راوړي.

د قاسم سلیماني د وژلو په تړاو غبرگونونه

د نوموړي وژل کېدو ته په نړيواله کچه بېلابېل غبرگونونه وښودل شول. يو شمېر هېوادونو پر ايران او امريکا غږ وکړ چې له تاوتریخوالي ډډه وکړي. خو د روسيې او پخپله د عراق په گډون ځينو نورو هېوادونو د امريکا دا کړنه وغندله.

روسيه: مسکو خبرداری ورکړ چې دغه وژنه به کرکيچ لا زيات کړي.

چين: بيکينگ له ټولو خواوو په تيره بيا له امريکا وغوښتل چې له آرامی او زغم څخه دې کار واخلي او ويي ويل چې سوله او ثبات بايد برلاسی وي.

اسرائيل: د اسرائيل صدراعظم بنيامين نتانياهو پر سلیماني د حملې په اړه د ولسمشر ډونالډ ټرمپ پریکړه وستایله او ویی ویل هماغسې چې اسرائيل د خپل ځان د دفاع حق لري، متحده ایالات هم ورته حق لري.

سوریه: د سوريې د بهرنیو چارو وزارت د امریکا حمله بې رحمانه، خاینانه، جنایتکارانه یرغل وبله.

پاکستان: د اسلام آباد د بهرنیو چارو وزارت په منځني ختيځ کې پر وضعیت ژوره اندیښنه ښکاره کړه او هغه یې د سیمې د ثبات په وړاندي جدي گواښ وبله.

عراق: د عراق د صدارت سرپرست عادل عبدل مهدي ظاهراً د سلیماني او مهندس وژلو ته په اشاره دواړه شهیدان یاد کړل او هغوی یې د اسلامي دولت ډلې یا داعش په وړاندې بریا کې ستر سمبولونه وبلل، هغه وضعیت خطرناک وبله او وویل چې په عراق سیمه او نړۍ کې به د جگړې اور ته لمن ووهل شي.

مهدي د عراق د پارلمان یو اظطراري غونډه راوبلله او وویل چې باید د عراق ملي حاکمیت، ځمکنی بشپړتیا او امنیت د یقيني کولو لپاره پریکړه وکړي.

د عراق پارلمان 5 جنوري 2020 \ 15 مرغومي 1398 د یکشنبې پر ورځ له دې هېواده د امریکایي ځواکونو د وتلو په تړاو قرارداد منظور کړ. پارلمان دا پریکړه وروسته له هغه وکړه چې امریکا د ایران د القدس ځواک مشر جنرال قاسم سلیماني د بغداد هوایي ډگر کې په یوه ډرون برید کې وواژه.

د پارلمان لخوا منظور شوي قرارداد کې راغلي وه چې داعش عراق کې ماتې خوړلې ده او له همدې کبله نور هلته د نړيوالو ځواکونو ټلوالې شتون ته اړتيا نشته او بايد ووځي. قرارداد همدا راز له حکومت غوښتي چې د عراق پر خاوره د بهرنيو ځواکونو شتون ختم کړي او اجازه ور نه کړي چې د عراق خاوره، سمندري بريدونه او هوايي حريم وکاروي.

د دې ترڅنگ له حکومته غوښتنه شوې وه چې ملګرو ملتونو کې د امريکا پر ضد رسماً شکايت وکړي چې د عراق خپلواکۍ او امنيت نه يې جدي سرغړونه کړې ده.

د عراق لومړي وزير عادل عبدل مهدي په دې تړاو پارلمان ته په خپله وينا کې وويل چې دې هېواد کې د بهرنيو ځواکونو شتون بايد نور ختم شي. امريکا دا مهال په عراق کې شاوخوا پنځه زره پوځيان لري، چې ډېری يې پوځي سلاکاران دي.

د عراق په ګڼو ښارونو کې د ايراني جنرال قاسم سلیماني جنازې لپاره لارو کوڅو ته خلک راوتلي وو. د نوموړي مړی وروسته ايران ته ولېږدول شو.

د عراق حکومت دا مهال له يو حساس حالت سره مخ دی، ځکه هم له ايران او هم امريکا سره نژدې اړیکې لري او اتحادي يې دی. په دې هېواد کې مېشت زرګونه امريکايي پوځيان د داعش ډلې پر ضد د عراقي حکومت او پوځ ملاتړ کوي. خو حکومت فکر کوي چې په بغداد کې د ايران جنرال وژنه د عراق خپلواکۍ ته سپکاوی دی او له امريکا سره د شوي تړون نه هم سرغړونه ده.

بل لور ته په عراق کې گڼ شمېر شيعه وسله والې ډلې فعالې دي چې د ايران لخوا يې ملاتړ کېږي او اوس داسې وېره ده چې ځينې دا ډلې بنايي د جنرال سلیماني د وژنې غچ اخیستو هوډ ولري.

امريکا: د امريکا ولسمشر ډونلډ ټرمپ د قاسم سلیماني د وژنې وروسته په لومړنيو څرگندونو کې وويل، چې هغه بايد ډېر مخکې وژل شوی وای.

ټرمپ ويلي، چې سلیماني د زرگونو کسانو په قتل کې ککړ دی او په منځني ختيځ کې يې د جگړې اور ته لمن واهه.

د امريکا ولسمشر ډونلډ ټرمپ ويلي، ده د ايران القدس ځواکونو د ځواکمن قومندان جنرال قاسم سلیماني د وژنې امر د جگړې مخنيوي لپاره ورکړی ځکه چې سلیماني د امريکايانو د وژنې لپاره پلانونه جوړول.

ټرمپ په فلوريډا ايالت کې رسنيو سره د خبرو پر مهال وويل: سلیماني د امريکايي ديپلوماتانو او عسکرو د وژنې پلان جوړ کړی و، خو موږ له وخت مخکې په نښه کړ او ځان مو ترې خلاص کړ.

هغه زياته کړې، چې موږ د جگړې اور زياتولو لپاره کار نه دی کړی، بلکې د جگړې د مخنيوي لپاره مو هڅه کړې او هېڅکله د ايراني نظام د بدلولو هڅه نه کوو.

ټرمپ ويلي، په عراق کې پر امريکايي هدفونو بريد او بغداد کې د امريکا پر سفارت د هجوم امر هم جنرال سلیماني ورکړی و.

نوموړي زياته كړه، چې ايران په ګاونډيو هېوادونو كې د نيابتي جنګياليو په مرسته د ګډوډۍ او ناامني تر شالاس لري.

ټرمپ په ټينګار سره ويلي، د امريكا متحده ايالات د ايراني نظام د بدلون هڅه نه كوي او زياته كړې يې ده، چې زه د ايران ولس ته ډېر درناوی لرم.

ټرمپ دا هم ويلي، چې كه ايران پر امريكايانو يا د هغوی پر ملګرو د بريد كولو كوم پلان ولري د نورو سختو ګوزارونو سره به مخ شي.

د امريكا د بهرنيو چارو وزير هم ويلي، چې يو ستر ترهګر ووژل شو او دهغه د وژنې په تړاو يې د ځينو هيوادونو له مشرانو سره خبرې هم كړي دي.

په امريكا كې جمهوريپال او ډيموکرات ګوندونو د قاسم سلیماني د وژلو هرکلی كړی دی، خو ځينو ډيموکراتانو وېره څرګنده كړې چې کېدای شي امريكا په يوه بله جګړه كې كېښوزي.

ملګری ملتونو: په داسې حال كې چې د امريكا او ايران ترمنځ ترينګلتيا زياته شوه، د ملګرو ملتونو عمومي منشي انتونيو ګوترش د زغم غوښتنه وكړه. تر دې مخکې د نړۍ نورو مشرانو هم ورته غوښتنه كړې وه، په نيويارک كې د خبرو پر مهال د ملګرو ملتونو عمومي منشي اوسنی وضعیت خطرناک وباله، هغه زياته كړه: "زما پيغام ساده او روښانه دی، د ترينګلتيا زياتول ودری، له زيات زغم كار واخلي، ډيالوګ بېرته شروع كړئ او نړيوالې همكاري له سره پيل كړئ. نوموړي زياته كړه، عادي وګړي د كړكېچ درنه بيه پرې كوي.

افغانستان

په کابل کې بيا د قاسم سلیماني وژنې ته بېلابېل غبرگونونه وښودل شول .
 ارگ: له ارگ څخه په خپره شوې خبرپاڼه کې بيا ويل شوي وه، چې ولسمشر اشرف غني
 ويلي، ايران زموږ گاونډی دی او دهغه پر ضد به د افغانستان خاوره ونه کارول شي .
 افغان ولسمشر محمد اشرف غني 5 جنوري 2020 نيټه له خپل ايراني سيال حسن روحاني
 سره تيلفوني خبرې وکړې او په بغداد کې د رامنځته شوې پېښې له کبله يې ډاډگيرنه ورکړه
 او غمشريکي يې ورسره څرگنده کړې وه .

هغه اعلاميه چې پدې تړاو د ارگ لخوا خپره شوې وه:

د افغانستان د اسلامي جمهوريت جمهور رئيس محمد اشرف غني د تليفون پر ليکه د ايران د
 اسلامي جمهوريت جمهور رئيس حسن روحاني سره خبرې وکړې او هغه ته يې ډاډ ورکړ
 چې د افغانستان او امريکا متحده ايالتونو ترمنځ د امنيتي موافقتنامې په اساس د افغانستان
 خاوره هيڅ کله د بل هيواد پر خلاف نه استعمالېږي .

د ولسمشر دوهم معاون سرور دانش: د افغانستان د ولسمشر دويم مرستيال د ايران د سپاه قدس
 قومندان، له داعش سره په مبارزه کې مهم شخص گڼلی وه . هغه ويلي، چې په سيمه کې
 ترينگلي سياسي وضعيت ته په کتو هيله لري، چې د قاسم سلیماني وژنه د افغانستان د سولې
 بهير ته په زيان تمامه نشي .

کرزی: د افغان حکومت پخواني ولسمشر «حامد کرزی» د سپاه پاسداران د قدس ډلې د
 مشر «قاسم سلیماني» په وژنه تند غبرگون وښود او د نوموړي وژل کېدل يې د نړيوالو اصولو
 خلاف وبله .

د کرزي له مطبوعاتي دفتر څخه په خپره شوې خبرپاڼه کې، پر قاسم سلیماني برید په ټینګو ټکو غندل شوی وه، د نوموړي کورنی او د ایران دولت ته تسلیت ویل شوی وه او زیاته شوې وه، چې د سلیماني وژنه به په سیمه کې تشدد زیات کړي او د منطقي سوله او ثبات به زیانمن کړي.

کرزي، سلیماني یو با وقاره شخصیت یاد کړی وه، نوموړي ته یې دعا غوښتې وه او هغه یې د یو باثباته او سوله ییز افغانستان مینوال یاد کړی.

د کرزي په خبره ایران په افغانستان کې د امریکا له حضور سره، سره له افغانستان سره هر وخت نېکې اړیکې غوښتې.

اجرائیه رئیس عبدالله عبدالله: اجرائیه رئیس عبدالله وویل، چې د ایران سره نژدې اړیکې او کلتوري مشترکات لرو، خو امریکا مو هم ستراتیژیک ملګری دی.

عظامحمد نور: د جمعیت ګوند غړي عظامحمد نور وویل: د سلیماني وژنه د سیمې د هېوادونو لپاره د اندېښنې وړ ده.

محمد محقق: محمد محقق وویل: سلیماني له ترهګرۍ، سخت دريځۍ، القاعده او داعش سره د ایران او اسلامي نهضت د مبارزې ستر غنمیت و.

رحمت الله نبیل: د ولسمشر نوماند رحمت الله نبیل څرګنده کړه: د سلیماني وژنه به په سیمه کې ستونزې ډېرې کړي او افغانستان باید له دغو جنجالونو ځان لیرې وساتي.

حنيف اتمر: د ملي امنيت پخواني سلاکار حنيف اتمر د سلیماني د وژنې په اړه تسليت وړاندې کړی وه.

ایران

د ایران مذهبي مشر «ايت الله خامنه يي» په هېواد کې درې ورځې ملي ماتم اعلان کړ او گوانښ يې کړی، چې له امریکا به د قاسم سلیماني غچ اخلي.

امريکا ته د ايراني چارواکو د گوانښونو پر دوام د سپاه پاسداران ځواک عمومي مشر حسين سلامي يو ځل بيا وويل چې د سلیماني غچ به واخلي او ډير هغه ځايونه به وسوځوي چې امريکا يې ملاتړ کوي سلامي دا څرگندونې د سلیماني د جنازې په مراسمو کې د وينا پر مهال کړې دي. نوموړي دغه راز ويلي، امريکا ددوي يو تر ټولو محبوب قومندان وژلی دی او دا به ډيره بده وي چې دوي يې غچ وانخلي. هغه دا گوانښ وروسته تر هغه کوي چې د امريکا ولسمشر ډونالډ ټرمپ ويلي، که چيرته ايران د غچ اخیستلو هڅه وکړي نو دوي به يې ۲ مهم ځايونه په نښه کړي.

چې وروسته ايران د سلیماني د مړي د تدفين څخه مخکې په عراق کې د امريکا پر دوو پوځي اډو بريدونه وکړل.

ایران د جنرال قاسم سلیماني د غچ اخیستنې په موخه په عراق کې پرهغو دوو پوځي اډو توغندي وتوغول چې امریکایي عسکر پکې میشت ول. خو پر دې بریدونو د ولسمشر دونالد ترمپ غبرگون ډېر تند نه وو.

د امریکا متحده ایالاتو د معلوماتو په حواله په عراق کې دوې هغه پوځي اډې چې امریکا ترې کار اخلي، هم د هغو بالستیک توغندیو هدف وگرځیدلي چې د ایران له خوا توغول شوي ول.

د امریکا متحده ایالاتو د دفاع وزارت یا پنتاگون له خوا وویل شول چې د هدف گرځول شویو اډو څخه یې یوه د عراق په مرکزي سیمه کې د «عین الاسد» په نوم د هوايي ځواک او دویمه د شمالي ښار ارییل پوځي اډه وه.

دې حملې څخه وروسته د امریکا متحده ایالاتو ولسمشر دونالد ترمپ د ملي امنیت له سلاکارانو سره تر بیرنې غونډې وروسته د تویتر له لارې ولیکل چې «هر څه ښه دي.» او د وضعیت په اړه ارزونه روانه ده. هغه زیاته کړه: «موږ بیاوړی پوځ لرو چې په ټوله نړۍ کې په ښه شان سره سمبال دی.» هغه وویل چې د برید په اړه به وروسته د ورځې په اوږدو کې یوه اعلامیه خپره کړي او ملت ته به وینا وکړي.

چې وروسته ترمپ د امریکا ملت ته په وینا کې وویل:

دونالد ترمپ د امریکایانو پر ادرس په خپله وینا کې له سلام ویلو څخه تر مخه وویل چې تر کوم وخت پورې چې دی ولسمشر دی، دی به اجازه ورنکړي چې ایران د اتومي وسلو څښتن

شي. نوموړي د هغه وروسته «سهار پخیر» وویل او د امریکا ولس ته یې مبارکي ورکړه چې د ایران په برید کې هېڅ امریکایي ژوند نه دی ضایع شوی.

د امریکا د متحده ایالاتو ولسمشر دغه وینا په عراق کې د امریکایي مقرونو پر ضد د ایران د بریدونو وروسته لومړۍ ژوندۍ وینا وه. ترمپ په دغه وینا کې کوبښښ وکړ چې روښانه کړي چې امریکا ولې قاسم سلیماني په عراق کې په نښه کړ. ترمپ وویل چې د سلیماني لاسونه هم په امریکایي او هم د نورو انسانانو په وینو کې ډوب ول. ترمپ وویل چې سلیماني یوه بلا وه او دا چې باید ډېره پخوا لا خاموشه کړل شوې وای.

ترمپ وویل چې د سلیماني پر ضد یې ځکه د اقدام امر وکړ چې سلیماني د امریکایانو د نښه کولو له پاره نوي پلانونه جوړول. خو دا چې دا څه ډول پلانونه ول او په هکله یې د امریکا متحده ایالات کوم شواهد لري، ترمپ یې تفصیلات ورنکړل.

ترمپ زیاته کړه چې داسې بریښي چې ایران د غبرگون ښودلو په ترڅ کې محتاط دی. ترمپ اعلان وکړ چې د امریکا متحده ایالات به پر ایران نوي بندیزونه ولگوي او تر هغه وخت پورې به یې برقرار ترڅو چې ایران خپل چلند نه وي بدل کړی. د ترمپ په وینا د هر هغه چا سره خبرو اترو ته چمتو دی چې سوله غواړي. نوموړي وویل چې د ایران پر ضد دمگړۍ نظامي اقدامات نه دي پلان شوي. د ترمپ په وینا متحده ایالات د نړۍ یو بهترین تجهیزات لرونکی پوځ لري خو ددې معنی دا نه ده چې موږ یې خامخا کاروو.

د متحده ايالتو ولسمشر وويل: متمدنه نړۍ بايد ايران ته ښكاره سگنال ولېږدوي چې نور به د ايران ترهگر كامپاين ونه زغمي. د ترمپ په وينا همدا نن به له ناټو څخه وغواړي چې د منځني ختيځ په پروسه كې لا زيات ښكېل شي.

د فارس خبري آژانس په حواله د ايران ولسمشر حسن روحاني تر بريدونو وروسته د چهار شنبې په ورځ وويل چې واشنگتن به ښايي د جنرال سليمان «لاس قطع» كړي وي خو په ځواب كې به يې په سيمه كې د امريكا «پښه» قطع كړای شي. د ايران دولتي تلويزيون ويلي چې په بريد كې ۸۰ «امريكايي ترهگر» وژل شوي او همدا راز يې د امريكا پوځ تجهيزات او څرخي الوتکې ويجاړې كړي دي.

زياته شوې ده چې د ايران پوځ په ټوله كې پر امريكايي هدفونو ۱۵ راکټونه فايډ كړي دي او هېڅ يو يې هم د دافع هوا سيستم له خوا نه دی نيول شوی.

خو ايران سپاه پاسداران ځواک د ترمپ برعکس وويل چې د «عين الاسد» اډه يې په «بشپړه توگه وړانه» كړې ده. او ويې ويل چې د مريکايانو تر استعمال لاندې پر دغه اډه يې د ځمکې څخه ځمکه ویشتونکي بالستیک توغندیو بريد له هره نظره يوه کاميابي وه. د سپاه پاسداران يوه قوماندان وويل چې دا بريدونه يوازې لومړی گام وو. دغه قوماندان د هغه په خبره لوی شيطان ته د دغه ځواک د نورو سترو بريدونو گواښ وکړ.

د سپاه پاسداران ځواک له خوا په خپره شوې اعلاميه كې زياته شوې وه چې د امريكا هر ډول غبرگون ته به سخت ځواب ووايي.

د ايران د بهرنيو چارو وزير جواد ظريف دا بريد د خپل دفاع له پاره يو مناسب او مشروع عمل وباله. نوموړي په عين حال کې د تويتر له لارې ټينگار وکړ: موږ د شخړې پراخولو او جگړه ته ليواله نه يوو، خو موږ به د هر تيري په مقابل کې خپله دفاع وکړو.

قدس ځواکونه څوک دي او څه کوي

سپاه قدس په ۱۹۸۷ کې د خميني له خوا د اسرئيلو څخه د قدس د ژغورولو د عراق او ايران د جگړې له لومړيو له ايران بهر عراق او لبنان کې د عملياتو لپاره جوړ شو او وروسته د سپاه په يوه مهمه برخه بدل شول، چې اوس ان د سپاه قدس په نوم هم يادېږي. د وخت په تېرېدو سره دا ډله د شعيزم د خدمت لپاره شوله. سنجان په دنيا کې ځيني ليري شول.

د دې ډلې مرکز په تهران کې د امريکا د سفارت هغه تعمير دی چې په ۱۹۷۹ کې ايراني محصلينو نيولی وو او ۴۴۴ ورځې يې هلته امريکايي کارکونکي اغوا کړي ول. د سپاه قدس د غړيو شمېر مالوم نه دی خو يوه برخه يې د مستقيم جنگ لپاره، يوه برخه يې د خاصو سؤ قصدونو لپاره او يوه برخه يې د استخباراتو د را ټولولو لپاره په تهران او شيراز کې روزل کيږي. تر زدکړو وروسته د سپاه قدس غړي د ديني زدکړو لپاره د قم ښار ته لېږل کيږي. ډېر نړيوال سياسي او پوځي پوهان باوري دي چې قدس ځواکونه سيمه کې د بدر ملبشو په گډون عراق کې حشد الشعبي، د لبنان د حزب الله پوځي څانگې، غزه کې اسلامي جهاد يا حماس او يمن کې د حوثيانو ښځ پوځي ملاتړ کوي او روزي يې.

قدس د ايران ټولې متحدې نيابتي ډلې کنټرولوي: ايت الله خامنه ايي د قاسم سلیماني تر وژل کېدو وروسته يې له کوم ځنډه، اسماعيل قآني د هغه ځای ناستی د سپاه پاسداران د قدس ځواکونو قومندان کړ.

د نوي قومندان د دې چټکې ټاکنې پيغام دا دی چې د قدس په ډله کې به څه بدل نه شي. د جنرال قآني د مقرری د حکم په متن کې همدې مسلې ته اشاره شوې: "د دغو ځواکونو تگلاره د شهيد سلیماني د قومندانۍ د دورې همغه تگلاره ده".

لکه څنگه چې ايت الله خامنه اي ويلي د قدس ځواکونو تگلاره دې نه بدلېږي نو د دې ځواک کړنې به په راتلونکې کې تر بل هر څه ډېر د قومندانانو په تېره بيا د عمومي قومندان اسماعيل قآني په سوابقو، ځانگړنو او وړتياو استواره پاتې وي.

د ايران د وسله وال پوځ په جوړښت کې د قدس ځواکونو ځای: قدس د سپاه پاسداران له څلورو اصلي ځواکونو يو دی.

د سپاه پاتې درې نور ځواکونه په ترتيب دا دي: "ځمکنی يا پياده چې مشري يې محمد پاکپور کوي، هوا-فضا ځواکونه چې قومندانان يې اميرعلي حاجي زاده په غاړه لري او سمندري ځواکونه چې قومندانان يې عليرضا تنگسيري مخته وړي".

د دغو ځواکونو تر څنگ په سپاه پاسداران کې د غلام رضا سلیماني په مشرۍ د بسیج سازمان، د حسين طائب په مشرۍ د اطلاعاتو سازمان، د فتح الله جميري په مشرۍ د "ساتني" سازمان او د محمد کاظمي په مشرۍ د اطلاعاتو د ساتنې سازمان فعاله دی.

جمعاً سپاه پاسداران له اتو ډلو جوړه شوې چې د سپاه د عمومي قومندان حسين سلامي او د هغه د ځای ناستي علي فدوي تر نظر لاندې فعاليت کوي.

په سپاه پاسداران کې د ولايت فقيه استازی هم عبدالله حاجي صادقي نومېږي چې د سپاه د قومندان په څېر عمل کوي په دې معنی چې د سپاه تر قوماندې لاندې نه دی بلکې اوږه په اوږه ورسره روان دی.

د قدس ځواکونو ماموریت: له پولو هاخوا سپاه: د قدس ځواکونه چې په سپاه قدس مشهوره دي د سپاه پاسداران بهرنی څانگه ده چې د ايران له پولو بهر فعاليت کوي. د سپاه په جوړښت کې د داسې يوې څانگې موجودیت پخوا نه اعلانېده خو کله چې په ۲۰۱۱ کال کې د سوريې جگړه پيل شوه او د قاسم سلیماني په مشرۍ د قدس ځواکونو د بشار الاسد د رژیم په ملاتړ پکې پراخه ونډه واخيسته د قدس ځواکونو او د هغوی د قومندان نوم زیات رسنيز شو. تېر وختونه د قدس ځواکونو د ماموریت ساحې لبنان او بوسنیا او هرزگوینه وې.

اوس وخت کې د دې ډلې ماموریتونه

لبنان: د حزب الله ډلې په ملاتړ سره غواړي په دولتي او امنيتي جوړښتونو زیات نفوذ ولري. سوريه: د بشار الاسد له بقا ملاتړ چې یوه لاره یې د حکومت د ملاتړ یو ملېشو رامنځته کول دي.

عراق: د حشد الشعبي ډلې تاسیس او ایران ته د نږدې دولتونو د رامنځته کولو هڅه او د عراق له کردستان سره د اړیکو کنټرول او مدیریت.

يمن: په صنعا کې د سعودي عربستان د فشارونو په وړاندې د حوثيانو د حکومت له بقا ملاتړ. افغانستان: ايران ته د نږدې سياسي يا وسله والو دوديز ملاتړ خو په مټ يې په دولت کې زيات نفوذ ولري.

او د غزې ټرانگه: د اسراييل پر وړاندې د حماس او اسلامي جهاد د ډلو په څېر له بيلابيلو گروپونو هر اړخيز ملاتړ.

اکثر دا ډلې او مشران يې د امريکا متحده ايالتونو د ترهگريزو سازمانونو په نوملړ کې شامل دي. په يادو شويو هېوادونو د قدس ځواکونو په خاص تمرکز سربېره دا ډله په ټول منځني ختيځ کې فعاله ده او وخت ناوخته يې د فارس خليج په عرب ځنډو هېوادونو کې غړي نيول کيږي. د قدس ځواکونو د فعاليتونو د نويو حوزو په توگه د افريقايي هېوادونو يادونه کولای شو چې ايران په دې وروستيو کلونو کې د خپلو هدفونو د تعقيب لپاره په دغو هېوادونو کې د زيات نفوذ د پيدا کولو هڅه کړې.

د ايران همدغه فعاليتونه د دې لامل شوي چې د امريکا د ترهگريزو سازمانونو په ليست کې په خپله د قدس ډله شامله شي.

قدس ډله د سپاه او اطلاعاتو وزارت د کار د وېش محصول ده: کوم فعاليتونه چې اوس يې قدس ډله مخته وړي، د دې ډلې تر تاسيس دمخه د ايران د وسله وال پوځ په نورو تشکيلاتو کې مخته وړل کېدل.

په دې برخه کې د لومړنيو فعالو بنسټونو له ډلې يو هم د ايت الله منتظري د زوی محمد منتظري په مشرۍ تشکيلات و چې له ۱۳۵۷ د هغه تر مرگه يعني ۱۳۶۰ پورې يې دوام وکړ.

محمد منتظري چې له هېواد بهر د شاه د حکومت په وړاندې د وسله وال فعاليت سابقه درلوده او له فلسطينيانو په تېره بيا د ياسر عرفات په مشرۍ د فتح له سازمان سره په اړيکه کې و دومره ځواکمن و چې د ۱۳۵۸ کال په پسرلي کې يې د معمر قذافي د حکومت د دويم کس عبدالسلام جلود په رابللو د مهرآباد هوايي ډگر د خپلو ځواکونو په مټ وتاړه او د وخت د دولت مخالفت ته له پام پرته يې جلود د احمد خميني په ملاتړ د ايت الله خميني ليدو ته ور وست. په ور وروستو کلونو کې له هېواد بهر فعاليتونه د هغه وخت د ولسمشر علي خامنه يي تر څارنې لاندې راغلل.

هغه د محمود هاشمي شاهرودي څخه چې وروسته يې د قضايه قوې مشري هم ور وسپارله ملاتړ وکړ خو د اسلامي انقلاب د اعلى مجلس په نوم د صدام د مخالفه عراقيانو تشکيلات په ايران کې جوړ او په خپله شاهرودي يې وياندويي مخته يوسي.

د سپاه د ازادۍ بښونکي نهضت تشکيلات هم يو له هغو بنسټونو و چې له هېواد بهر يې په په شپيتو کلونو کې د ايران لپاره فعاليتونه کول. د دغو تشکيلاتو مشري مهدي هاشمي کوله چې د سپاه د قوماندې د شورا غړی و.

هاشمي وروسته د رفسنجاني او خامنه اي له ټيم سره سيالي وکړه چې بلآخره د وخت د اطلاعاتو د وزير محمد ري شهري په لاس بندي، محاکمه او په ۱۳۶۶ کال کې اعدام شو.

د ايران او عراق د جگړې پر مهال هم د سپاه د هغه وخت قومندان محسن رضايي کرار کرار هڅه وکړه چې د ايران له ملاتړ برخمن بهرنی ډلې تر خپل پوښښ لاندې راولي.

دا له هېواد بهر د ايران د ټولو پوځي - امنيتي فعاليتونو د کنترول لپاره د سپاه له لومړنيو جدي گامونو بلل کيږي چې البته په نظام دننه ورسره د اطلاعاتوي نوي تاسيس شوي وزارت بنگري کوله.

د اطلاعاتو وزارت بهرنی چارې هغه وخت اصغر مير حجازي مخته وړلې چې اوس د ايت الله خامنه اي سياسي او امنيتي سلاکار دی.

د سپاه قومندان محسن رضايي همداراز د بدر د نهمې لوا تشکيلات رامنځته کړل چې پکې د صدام ايران ميشتي مخالفان او ځينې عراقي بنديان شامل و.

محسن رضايي له هماغو لومړيو هڅه وکړه چې د بدر نهمې تشکيلات د عراق د اسلامي اعلى مجلس او د محمد باقر حکيم د تشکيلاتو تر چتر لاندې رانشي.

حکيم چې د ياد مجلس رئيس هم و څو واره د محسن رضايي له لاسه هاشمي رفسنجاني او علي خامنه اي ته شکايت کړی و خو رضايي خپل کار کاوه.

په هغو وختونو کې د هغو کسانو له ډلې چې په بدر نهمې ډلې کې يې فعاليت کاوه يو ابومهدي مهندس او بل هادي عامري و. مهندس د ۲۰۲۰ ميلادي کال د جنورۍ په دريمه له قاسم سلیماني سره يوځای د بغداد په نړيوال هوايي ډگر کې د امريکا په هوايي بريد کې ووژل شو.

ابومهدي مهندس د ۱۹۸۰ ميلادي په لومړيو کې له عراقه کوپټ ته وتښتېد، او له عماد مغنیه سره تر همکارۍ او په کوپټ کې پر امريکايي - اروپايي هدفونو له بمي بريدونو وروسته ايران ته ولاړ.

ابومهدي وروسته د بدر نهمې ډلې قومندان شو چې د سپاه پاسداران په رسمي تشکيلاتو کې هم راغی. د بدر په ډله کې هغه وخت هادي عمري هم فعاله و. بدر د عراق د اوسنی حشد الشعبي له مهمو جوړوونکو ډلو يوه ده.

ابومهدي مهندس او هادي عمري ۶۵ کاله د حسن دانايي فر تر قوماندې لاندې خدمت وکړ هغه کس چې د صدام تر سقوط وروسته د ۱۳۸۵ او ۱۳۸۹ کلونو تر منځ په عراق کې د ايران سفير و. ابومهدي او هادي دواړه هغه وخت د عراق د دولت له لوړپوړو پوځي - امنيتي چارواکو وو.

د سپاه د فعاليتونو بله څانگه د رمضان د اډې په چوکاټ کې مخته تلل چې د عراقي کردانو د پيشمرگه ځواکونو له هغې جملې د مسعود بارزاني او جلال طالباني ډلو سره د ايران د اړيکو مسوول و.

د رمضان اډې يو لوړپوړی قومندان او درستيزوال ايرج مسجدي و چې اوس جنرالۍ ته رسيدلی او په عراق کې د ايران سفير دی. محمد رضا نقدي هم د رمضان اډې يو بل قومندان و چې وروسته د بسيج قومندانۍ ته ورسېد. په ۱۳۶۰ لسيزه کې د سپاه د فعاليتونو يوه مهمه څانگه په لبنان او د اسرائيل پولو ته نږدې وه.

دا تشکيلات چې په خپله سپاه کې د لبنان د سپاه په نوم معروفه ول او مشري يې د حسين دهقان په غاړه وه د لبنان د حزب الله د تشکيلاتو د رامنځته کېدو لامل شول. حسين دهقان بريد جنرالۍ ته ورسېد او يوه دوره يې د روحاني په ولسمشرۍ کې دفاع وزارت هم وکړ. د دهقان تر نظر لاندې هغه وخت د حزب الله اوسنی رهبر حسن نصرالله او د حزب الله د

پوځي امنيتي برخې مسوول عماد مغنيه ورزول شول. تر دهقان وروسته دوه کسان د حزب الله په لارښوونه او اړيکو کې اغېزمن تمام شول.

د وخت د سپاه د اطلاعاتو مسوول او د قدس ډلې لومړنی قومندان احمد وحيدی او فریدون وردی نژاد چې هغه وخت په مهدي نژاده مشهوره و او دواړو ته په ۱۳۶۴ کال کې د هاشمي رفسنجاني له خوا ایران ته د رونالد ریگن د دولت د لیږل شوي استازي مک فارلین سره د مذاکرې مسوولیت ورکړل شوی و.

دوی دواړه هم وروسته جنرالان شول. احمد وحيدی دفاع وزارت ته ورسېد او اوس د ملي دفاع د پوهنتون رييس دی او وردی نژاد هم د اسلامي جمهوري د خبري اژانس مدير شو چې په پاستور واټ کې د روحاني په دفتر کې د رسنیو خاص مشاوریت مخته وړي.

د ایران او عراق تر جگړې او د ایت الله خميني تر مړینې وروسته، علي خامنه اي او هاشمي رفسنجاني د ایران د لوړپوړو چارواکو په توګه پرېکړه وکړه چې د سپاه او اطلاعاتو وزارت کارونه په یو ډول وويشي.

له هېواده بهر د ایران د سياسي مخالفانو په وړاندې فعالیت له هغې ډلې د هغوي د رهبرانو ترور په عمل کې عمدتاً اطلاعاتو وزارت ته وسپارل شو او سپاه ته هم د ایران د غیر ایرانی متحدو ډلو بشپړ کنټرول او مدیریت ور له غاړې شو.

ټول فرعي او بیلابیل تشکیلات له یو بل سره ګډ شول او د سپاه پاسداران قدس ډله رامنځته شوه خو تر څو کلونو د عامو خلکو تر منځ د دې ډلې نوم نه اخیستل کېده.

د قاسم سلیماني د قدس ځواک: د قدس ډلې اصلي او لويه غښتلتيا او پراختيا په ۱۳۷۶ کال کې د قاسم سلیماني په مشرۍ پيل شوه. دی چې په سپاه کې د ایت الله خامنه اي له محبوبو قومندانانو یو و په چټکۍ د قدس ځواکونو سازمانی تشکيلات او فعالیتونه پراخ کړل. قدس ډله چې اساساً باید د سپاه د عمومي قومندان او د هغه د ځای ناستي تر نظر لاندې وي، د قاسم سلیماني په قومندانۍ کې د دې لپاره چې هغه له ایت الله خامنه اي سره خاصه اړیکه درلوده یو ډول خپلواکي ترلاسه کړې وه.

قاسم سلیماني هم خپلې تگلارې او پرېکړې تر ډېره له ایت الله خامنه اي سره همغږې کولې او د سپاه عمومي قومندان یا د هغه له ځای ناستي سره ډېر نه کیناست.

د سپاه عمومي قومندان او د هغه ځای ناستي هم د رهبري په وړاندې د سلیماني خاص ځای او مقام او د ایت الله خامنه اي پوره اعتماد ته په کتو د قدس ډلې لپاره یواځې لوجستیکي او حمایتي چارې منځته وړې او له دې پرته چې د سلیماني پرېکړې تایید کړي بله چاره یې نه درلوده. په قدس ځواکونو کې د تصمیم نیونې خاص سیستم: یو هېواد، یوه قضیه، یو قومندان که څه هم قدس ځواکونه تر ډېره د قاسم سلیماني په قومندانۍ پیژندل کېدل خو هغه په دې ډله کې د تصمیم نیونې یو خاص سیستم رامنځته کړی و.

داسې سیستم چې د ژوند تر پایه د هغه شخصي او پر رنگه رول د قدس ډلې په قومندانۍ او لارښوونه کې نه معلومېده.

په ايران کې د نورو ټولو ځواکونو او وسله والو يا غير مسلح سازمانونو په خلاف چې معمولاً پکې مرستيالان ګمارل کېږي او تر هغه بنکتنو کچه کې هم ټيټ پوري قومندانان وي په قدس ډله کې د پرېکړې نيولو سيستم د يوه هېواد، يوې قضیې او يوه قومندان پر بنسټ و. د دغه سيستم له مخې په هر هغه هېواد کې چې د قدس ډلې ځواکونه فعاله و د ادارې او پرېکړې مسووليت يوه خاص قومندان ته سپارل کېده او د ايران د اسلامي جمهوريت له لوري عام او تام صلاحيت ورکول کېده. دا قومندانان د ايران د هدفونو د تحقق لپاره د کم کاريو ځوابگويه هم شمېرل کېږي.

په دغه سيستم کې دا تشکيلات په عراق، لبنان، سوريه، افغانستان، يمن او غزه... کې د قدس ځواکونو د لوجستيکي او حمايوي چارو مسووليت په غاړه لري.

د دغه سيستم په سر کې د قدس ځواکونو د قوماندې شورا موجوده ده چې تېر کال يې د موجوديت خبره علني شوه هغه هم داسې وخت چې قاسم سلیماني د عراق د بيا رغونې د ډلو مخکينی مسوول حسن پلارک د دې شورا د غړي په توګه معرفي کړ. د قدس د قوماندې شورا د نورو غړيو نومونه نه دي اعلان شوي.

دا شورا په عمل کې د قدس ځواکونو د قومندانۍ لپاره د مشورې رول ادا کوي او د قدس ځواکونو نوی قومندان اسماعيل قآني هم د سلیماني په څېر له ټولو واکونو برخمن دی.

د قدس ډلې د نوي قوماندۍ اصلي هسته

په پورتي عکس کې له بنی خوا لومړی اسماعیل قآنی دی چې د قدس ډلې نوی قومندان ټاکل شوی.

دویم جنرال ایرج مسجدی دی چې په عراق کې د ایران سفارت هم مخته وړي او د عراق د دوسیې واک ورسره دی.

دریم جنرال احمد صبوري دی چې د قدس د قومندان د ځای ناستي پُست ته د احتمالي کانديدانو له ډلې دی او هم د همغږۍ د چارو مرستیالي مخته وړي.

په اول قطار کې څلورم عکس د علي شیرازي دی چې په قدس ډله کې د ولایت فقیه استازیتوب کوي.

په دويم قطار کې لومړی عکس د حسن دانايي فر دی چې پخوا د ۱۳۸۹-۱۳۹۵ کلونو تر منځ په عراق کې د ايران سفير و. ورپسې حسن کاظمي دی چې دی هم د ۱۳۸۵-۱۳۸۹ کلونو منځ په عراق کې د ايران سفير و.

د دويم قطار دريم عکس د محمد جلال مآب دی چې د عتبات عاليات يا په عراق کې د شيعه امامانو د زيارتونو د بيارغونې مسووليت ور له غاړې دی. او د دويم قطار وروستی عکس د حسن پلارک دی چې د قومندان خاص دستيار او د قدس ځواکونو د قوماندې د شورا غړی دی.

د قدس ډلې په وړاندې تنگوني څه دي: د قدس ډلې په وړاندې تر ټولو لويه تنگونه د قاسم سلیماني د ځای ډکول دي.

د ايران د پلويانو او مخالفينو په ذهن کې د قدس ډلې د هويت يوه مهمه برخه د قاسم سلیماني پورورې ده او امتياز يې هغه ته ورځي. له سلیماني پرته سخته ده چې د قدس ډله د سپاه په لويو پرېکړو کې خپل نفوذ او دريځ خوندي کړي.

اسماعيل قآني تر اوسه د ايت الله خامنه اي په وړاندې له شخصي او کاري اعتباره برخمن نه دی او له رهبر سره د خاصې اړيکې ټينگښت احتمالاً وخت غواړي.

له بلې خوا سره له دې چې قآني په تېرو دولسو کلونو کې په سيمه کې د ايران د نيابتي ډلو له مشرانو او قومندانانو سره اړيکې درلودې خو له هغوی سره د قاسم سلیماني په څېر د اړيکو په جوړولو وخت لگيږي.

دی به په ډېر احتمال په نږدې راتلونکي کې هڅه وکړي چې هېوادونو ته په سفر سره د نيابتي ډلو د مشرانو او قومندانانو د قوي اړیکو او ملاتړ د جلب هڅه وکړي او ځان به د قاسم سلیماني په څېر د میدان یو فعاله قومندان وښيي نه د یوه دفتر ناستي رییس په توګه.

په دې وخت کې ممکن د ایران د نيابتي ډلو مشران او قومندانان له بېلابېلو ځایونو په قدس ډله کې د خپل نوي قومندان د لیدلو لپاره ایران ته پټ او علني سفرونه وکړي هغه څه چې د قاسم سلیماني په دوره کې زیات مروج و.

د قآني او قدس ډلې لپاره اوس تر ټولو لویه ننگونه د دې خبرې ثابتول دي چې قدس ډله له قاسم سلیماني پرته د راکټي توان تر څنګ په منځني ختيځ کې د ایران پوځي - امنيتي او ان ډپلوماتیک مهم رکن پاتې کیدای شي که څنګه خو لا هم د منځني ختيځ په اړه د ایران په سیاستونو خپل سیوری وغوروي.

د دغو ننگونو د ماتولو لپاره د قدس ډلې او د دې ډلې د نوي قومندان سترګې یواځې او یواځې د ایران د اسلامي جمهوریت د رهبر ایت الله علي خامنه اي د باور او خاص ملاتړ جلبولو ته پاتې دي. خو د خامنه اي د خاص ملاتړ په دوام سره سره هم د دې ډلې په وړاندې تر ټولو لویه ستونزه ګڼل کېږي چې امریکا یې پر ضد فعاله شوې. قومندانان او د نيابتي ډلو مشران یې ور وژني. دا داسې یوه ستونزه ده چې د قدس ډلې د قوماندې شبکې او نورو نيابتي ډلو ته کلکه ضربه ورسوي.

د سپاه پاسدا رانو لخوا دا وکرائيني الوتکې راغورځول: د اوکراين هوايي شرکت دغه ۸۰۰- ۷۳۷ ډوله بوينگ الوتکه د جنورۍ په اتمه نېټه له تهرانه اوکراين ته روانه وه او د امام خميني له هوايي ډگر څخه تر الوتو وروسته سمدستي راولوبېده.

په الوتکه کې د ايران، افغانستان، اوکراين، جرمني، سوېډن او بریتانيا وگړي سپاره و چې ټول ووژل شو. که څه هم ځينو غربي کارپوهانو لا له وړاندې د دغې الوتکې د ويشتل کېدو خبره کړې وه، خو په تېرو ورځو کې ايراني چارواکو دا ادعا ردوله.

د ايران وسله والو ځواکونو وروسته په يوې اعلاميې کې وويل چې د اوکراين هوايي شرکت الوتکه په غيرقصدي ډول او د انساني تېروتنې په نتيجه کې د سپاه پاسداران انقلاب ځواکونو راغورځولې ده.

په اعلاميه کې ويل شوي چې دا الوتکه وروسته له هغې په تېروتنې "دښمن هدف" وگڼل شو چې د سپاه پاسداران انقلاب ځواک حساس پوځي مرکز په لور ورتاوه شوه. دا پېښه څو ساعته وروسته له هغه وشوه چې د ايران پوځ په عراق کې، د امريکايي ځواکونو پر پوځي اډه د بالستیک توغندیو حمله وکړه. د ايران حکومت ويلي، ددې تراژيدۍ مسئول کسان به سمدستي عدالت ته رابنګل شي.

وروسته له دې پېښې د ايران حکومت لور پورو چارواکو داسې غبرگونونه وښودل: ښاغلي حاجي زاده په خپله وينا کې چې د ايران پر دولتي ټلويزيون خپرېده دغه خبره کړې ده.

د ايران مذهبي رهبر ايت علي خامنه يي هم په الوتکه کې د ۱۷۶ قربانيانو له کورنيو سره ژوره غمرازي څرگنده کړې او په يو بيان کې ددې هيواد له وسلوالو ځواکونو يې غوښتي خو هغه ممکنې نيمگړتياوې او جرم وڅېرې چې ددې دردناکې پېښې سبب شوي دي.

د ايران ولسمشر حسن روحاني هم د اوکراينې الوتکې ويشتل لويه تراژيدي او نه بختونکې تيروتنه وبلله. نوموړې په خپل ټويټر ليکلي: د داخلي څېړنو پايله دا ده چې ويشتل شوی توغندی د انساني تېروتنې له مخې ددې اوکراينې الوتکې د غورځېدو سبب شوې.

د ايران د بهرنيو چارو وزير جواد ظريف ويلي؛ پېښه د امريکا متحده ايالتونو د "ماجراجوبۍ" له کبله د رامنځته شوي کرکيچ پر مهال شوې ده. ښاغلي ظريف پر خپل ټويټر ليکلي: د وسلوالو ځواکونو د داخلي څېړنو لومړنۍ پايلې ښيي چې د امريکا د ماجراجوبۍ له کبله د راپورته شوي بحران پر مهال، بشري تېروتنه ددې ناورين سبب شوې ده.

هغه زياته کړې چې مورږ خپلو خلکو، د ټولو قربانيانو کورنيو او په پېښه کې نورو متاثره شويو هېوادونو ته خپله ژوره خواشينې څرگندوو، بختښه غواړو او تسليت وړاندې کوو.

د اوکراينې الوتکې د ويشتلو پر وړاندې د اوکراين حکومت غبرگون: د اوکراين ولسمشر ولاديمير زېلینسکي ويلي، کيف تمه لري چې په تهران کې د حکومتي ځواکونو له خوا په توغندي د راغورځول شوې اوکراينې الوتکې په اړه ايران بشپړه څېړنه وکړي، پره ومني او زيانمنو ته تاوان ورکړي.

د اوکراين د ولسمشر په رسمي ويب پاڼه خپره شوې اعلاميه کې راغلي: مورږ له ايران تمه لرو چې په دې اړه بشپړې او پرانيستې څېړنې، مسئولو کسانو سره د عدلي چلند، د وژل شويو د

جسدونو د سپارلو، د تاوان ورکولو، او د ډيپلوماټيکو چينلونو له لارې د رسمي بڅبنې لپاره د خپل چمتوالي ډاډ راکړي.

د سلیماني وژنه، د ایران انتقام او سیمه د یو بل بحران په لور

د امریکا د متحده ایالاتو له خوا د قاسم سلیماني وژنه یو جنګي عمل دی چې عواقب یې ناڅرګند دي. ایران د امریکا په وړاندې دغوچ ځواب خبر داری ورکړ او دجنرال سلیماني له جنازې او تدفین وروسته د شپې په مهال په ګاونډي هېواد عراق کې د امریکایي پوځ دوه مهمې اډې په لسګونو بالاستیکي توغندي وویشتل چې د ایراني رسنیو له قوله پکې اتیا امریکایي عسکرو ته مرګ ژوبله وواښته.

سلیماني د ایران او په سیمه کې دایران پلوه خوځښتونو لپاره څومره مهم و په دې کې شک نه شته چې جنرال سلیماني د ایران د مذهبي ریژیم لپاره یو مهم پوځي قومندان و او د ایران څخه د باندې یې د ایراني حکومت د ګټو د ساتلو لپاره د پټو عملیاتو مشري کوله خو په سوريه کې دجګړو څخه وروسته مخامخ میدان ته راووت او د ولسمشر بشارالاسد د حکومت د ژغورلو لپاره یې د حکومت سني وسلوال مخالفین وټکول او د اسد ریژیم چې وروستی سلګی یې وي د همدې جنرال په هڅو وژغورل شو.

په عراق، لبنان او یمن کې یې د شيعه حرکتونو د ملاتړ په پار مستقیمه مداخله کوله عراقی چارواکو دسلیماني له وژل کیدو وروسته په ښکاره وویل چې همدا سلیماني و چې ددوي حکومت یې وساته .

جنرال سلیماني د اسرائلي اشغالګرو په خلاف د فلسطيني آزادي غوښتونکو خوځښتونو حماس او اسلامي جهاد نظامي تمويل هم کاوه چې د جنازې په مراسمو کې يې د حماس د اسلامي تحریک سياسي مشر "اسماعيل هنيه" برخه واخيسته او هغه ته يې د قدس شهيد لقب ورکړ.

ایران مجبور دی غبرګون ونیسي: د سلیماني وژنه د جګړې معنی نه ورکوي او نه به يې له کبله جګړه رامنځ ته شي. خو زما په اند چې البته جګړه روانه ده. زما په اند که ایران د سلیماني د وژنې وروسته د غچ په اخیستلو غبرګون ونه نیسي نو هم به په کور دننه کې او هم به په نړیواله توګه ځان شرمولی احساس کړي.

اسلامي جمهوریت د دغه هیواد په کور کې دننه د پیاوړتیا خپل تعارف کړی او دښمنان یې کمزوري معرفي کړي دي. که اوس اقدام ونه کړي نو به یې دغه دریځ زیانمن شي. که چیرې تهران د سلیماني د وژنې په وړاندې غبرګون ونه نیسي نو ښايي د امریکا متحده ایالات او اسرائیل د ایران د لېوالتیا پر ضد خپل اقدامات دوه چنده زیات کړي. له دې کبله ایران د یو ډېر سخت انتخاب سره مخامخ دی.

د امریکا د حداکثر فشار پالیسي: د ایران او د امریکا د متحده ایالاتو تر منځ اړیکې لا کړکېچنې شوي کله چې متحده ایالاتو په ۲۰۱۸ کال له هغه تړون څخه ووتل کوم چې د ایران د اتومي پروګرام په حواله د ملګرو ملتونو د امنیت د شورا د دايمي غړو، اروپايي اتحاديې او ایران تر منځ شوی ؤ.

په دې ترچ کې متحده ايالاتو د ايران پر ضد نوي بندیزونه ولگول او د حد اکثر فشار پاليسي يې په داسې حال کې پر مخ بوتله چې پر دپلوماتيک دريځ يې هېڅ داسې ځای نه و پرې ايښی چې د کرکېچ د سرولو لپاره د اړتيا پر وخت فعال شي. تهران د خپل مهم قومندان سلیماني په وژنه کې چې د امریکا له لوري تر سره شوی یو جنګي عمل ويني چې د تهران په نظر د امریکا د نورو جنايي کارونو له لړۍ څخه یو دی.

امريکا د لاندې دوه لاملونو له وجې د سيمه ايزو هيوادونو ترمنځ مذهبي او سياسي اختلافاتو ته لمن وهي: لومړی دا چې سيمه کې پراخې طبعي زيرمې دي او ستراتيژيک موقعيت لري. او امريکا غواړي د خپلو گټو لپاره په سيمه کې پراخ سياسي او نظامي حضور ولري.

دوهمه دا چې امريکا په نړۍ کې د وسلو تر ټولو ستر توليدونکی هيواد دی، او دا خبره طبعي ده، چې د وسلو د خرڅلاو بازار هغه مهال گرم وي، چې د هيوادونو ترمنځ تشنج او اختلافات وي. او همدا لامل دی، چې تېر کال په سعودي عربستان او متحده عرب اماراتو نړۍ کې له امريکا څخه تر ټولو ستر د وسلو پېرودنکي هيوادونه وو.

د ايران ستراتيژي: د ايران د ستراتيژۍ زما په اند مخ په وړاندې دفاع يې تاکتيک دی. دا په دې معنی چې ايراني ځواک کونښن کوي چې په ناڅاپه خپل اقدام سره د دښمن قوتونه حيران کړي او په دې توگه يې له خپلې خاورې څخه ليرې وساتي. يعنې ايران کونښن کوي چې له خپلې خاورې څخه دباندې دښمن وځپي.

د امريکا د سمندري پوځ متقاعد جنرال پاول فان ريپر وايي چې بعضې وخت د گڼ شمېر مارانو په پرتله د يو واحد لوی اير سره جگړه کول آسانه او د اټکل وړ وي. يعنې ايران ښايي

د مخامخ او مستقیم جنگ پر ځای نورې لارې غوره کړې. پاول فان زیاتوي چې البته دا هم یو حقیقت دی چې هره جگړه خپل ځان ته جلا تحرک لري او د نړۍ هېڅ دولت او حکومت په دقیقه توګه مخکې له مخکې د یوې جگړې پایلې او عواقب نه شي محاسبه کولای.

د امریکا او ایران ترمنځ مخامخ جگړه: له هغه وروسته چې امریکایي الوتکو د عراق په پلازمېنه بغداد کې د ایران د سپاه پاسداران د بهرنۍ څانګې نامتو قومندان، جنرال قاسم سلیماني وواژه، د دواړو هېوادونو ترمنځ لانجو او ګواښونو زور اخیستی، تردې چې، ځینې دا ویره احساسوي چې ښایي د دواړو هېوادونو ترمنځ مخامخ جگړه ونښلې. د افغانستان په شمول د ایران نور ګاونډي هېوادونه هم د دواړو هېوادونو ترمنځ د لانجې له پراختیا اندېښنې لري. منځني ختیځ کې هم ددې لانجې په تړاو پراخ بحثونه کېږي، ځینې یې د خورا خطرناکې اوږدمهاله جگړې اټکل کوي.

ایران د امریکا برید د نړیوالو اصولو خلاف کړنه بولي او ګواښ یې کړی چې د خپل نامتو قومندان سلیماني غچ به اخلې. امریکا وايي پر سلیماني یې په دې خاطر برید وکړ، ځکه هغه د یو شمېر امریکایي نظامي او ملکي وګړيو د وژل کېدو عامل و. د امریکایي ولسمشر ډونالډ ټرمپ مرستیال، مایک پینس تازه څرګنده کړې چې سلیماني په ۲۰۰۱ز کال کې د سپټمبر د ۱۱مې، لس بریدګر د ایران له لارې افغانستان ته لېږلې وو. امریکا له هغه وروسته د ایرن پر ضد ورته ګام واخیست چې په بغداد کې د امریکا سفارت له سختو ګواښونو سره مخ شو. امریکا ددې ګواښونو پرته پر ایران اچوي. امریکا پر ایران تور لګوي چې د قدس ځواک پر مټ په

لبنان کې د حزب الله، په عراق کې د حشد شعبي، په سوريه کې د فاطميون لښکر او په يمن کې د انصارالله په نومونو ډلو سره اړيکې لري او د هغوی هراړخيز ملاتړ کوي. د ايران او امريکا لانجې اوږده مخينه لري، دواړه هېوادونه يو بل ته سخت گواښونه کوي، تازه اندېښنې دادي چې ددې گواښونو پايلې به خطرناکې وي، تر اوسه نه ده جوته چې امريکا او ايران به مخامخ جگړې ته ننوځي، که به يو ځل بيا، په سيمه کې نيابتي جگړې ته زور ورکړي.

اوسنيو حالاتو ته په کتو سره د امريکا او ايران ترمنځ د مخامخ جگړې امکان کم دی. ښايي د امريکا کانگريس او ملت له امريکايي حکومت سره په منځني ختيځ کې له عراق وروسته يوه بله اوږده، لويه او د لوړو لگښتونو لرونکې جگړه، ونه مني. بل لور د ملگرو ملتونو په امنيت شورا کې ښايي چين او روسيه دواړه، هڅه وکړي چې ددې جگړې مخه ډب کړي. له اسرئيلو پرته ښايي د امريکا نور نړيوال ملگري، نه يواځې له دې جگړې سره ملگرتيا ونکړي، بلکې د جگړې په لگښتونو کې هم ملاتړ وسره ونکړي، پايله دا چې؛ په ورته حالاتو کې امريکا نه غواړي له ايران سره ښې جگړې ته ننوځي.

که څه هم ايران ستراتيژيک ملگري لري، خو دا چې چين او روسيه دواړه په روانه لاندېه کې مخامخ ښکېل نه دي، ځکه نو د لويې او مخامخ جگړې امکان کم برېښي. ايران له يو شمېر جدي گواښونو سره مخ دی، نشي کولای د نړۍ له يوه ځواکمن هېواد سره اوږدې جگړې ته ننوځي. د ايران اوسنی اقتصادي حالت چې د تېرو څو کلونو پرلپسې اقتصادي بنديزونو ځپلی، نشي کولای د جگړې دروند بار پورته کړي. په ايراني نظام کې دننه ډېر اندونه د

مخامخ جگړې مخالف دي. په کور دننه يې لاريونونه او اختلافات بل اړين بحث دی چې د جگړې له پيل سره به لا زور اخلي، دغه مخالفتونه بنايي د ايراني نظام پر وړاندې د يوه گواښ په توگه يو ځل بيا را څرگند شي. دواړه خواوې له مخامخ جنگ څخه ويرېږي ځکه که چيرې جنگ ښخ شي خامنه ای به ضرور د خپل قدرت او چپنه په کښې بايلوي، او امريکا به هم زيات تلفات او خسارات وويني.

امريکا کې په کور دننه د ايران سره ټکر جدي غبرگونونه راپارولي، ديموکراتانو د ترمپ دا چاره خپل سرې کرڼه وبلله او د جگړې د قومندان په توگه يې په کنگره کې د هغه د واکونو د کمولو په لايحه کار کوي، دارنگه په نړيواله کچه د امريکا دوديز ملاتړی هم هومره جدي نه ښکاري، سعودي چې د امريکا په هره فتنه کې لکه ناتار مچ لتارې وهي امريکا ته خپل استازي د کرکيچ د کمولو لپاره ليرلي. روسيه او چين چې په امنيت شورا کې د نړيوالو غبرگونونو د ویتو حق لري پدې موضوع کې تقريباً د ايران په خواه کې او د پوتين ناڅاپي سفر دمشق او بيا ترکيې ته هم د امريکا، ايران او سېمې لپاره بې پایلو نده. تر ټولو مهمه دا چې په عراق کې د تيرې يوې اونۍ بدلونونه هم امريکا ته په سيمه کې د مشروعيت او اوږدمهاله شتون په لار کې د ستراتيژيکې ماتې په معنا ده.

د سلیماني وژنه او افغانستان

که څه هم په افغانستان کې د ملگرو ملتونو د مرستندويه دفتر يا يوناما مرستيال ټويي لانزر له بي بي سي سره په يوه ځانگړې مرکه کې ويلي، هيله لري چې د جنرال سليمانی وژنه به پر افغانستان ناوړه اغېز ونلري.

دې ته په کتو سره په ملگرو ملتونو کې د عمومي منشي په گډون د زغم غوښتنه شوې او موږ دلته په کابل کې حالات په ځير سره څارو او زه هيله لرم چې بده پېښه به نه کيږي او داسې څه به ونشي چې په افغانستان کې هر څوک اغېزمن کړي ځکه چې په افغانستان کې هيڅوک نور تاوتریخوالی نه غواړي.

افغانستان ته ځيني متوجه احتمالي گواښونه :

۱- د جنرال سليمانی په وژلو سره به په قطر کې د طالبانو او متحده ايالاتو ترمنځ د افغانستان د سولې مذاکرات چې يو نوي پړاو ته ننوتلي بې تېجې او يا به هم د يو وخت لپاره متوقف شي او د افغانستان موضوع به د متحده ايالاتو او سېمې هېوادونو له نظره وغورځي.

۲- دا چې د امريکا او ايران ترمنځ په دومره کړکېچنه لاندې او گواښونو سربيره بيا هم د مخامخ جگړې امکان ډېر کم دی، نو څه به کيږي؟ تر ټولو لويه اندېښنه په سيمه کې د نيابتي جگړې پراختيا ده، چې تر بل هر چا يې لوی زيان د ايران گاونډيو هېوادونو ته رسېږي. که څه هم ددې جگړې ډېر تمرکز به پر منځني ختيځ په ځانگړې توگه پر عراق او سوريه باندې وي، خو افغانستان هم له دې احتمالي گواښ څخه خوندي نه دی. د سليمانی د وژل کېدو

په غبرگون کې ځينو افغان سياستوالو سلیقوي اعلاميې خپرې کړې، خو د دولت دريځ معقول، بې طرفه او د هېواد اوسنيو حالاتو ته په کتو سره يو مناسب اقدام گڼل کېږي. که خدای مگره د دواړو هېوادونو ترمنځ پراکسي جگړه زور اخلي، يوه لويه اندېښنه داده چې ښايي ايران په مرکزي افغانستان کې د فاطميون لښکرو لپاره بستر جوړ کړي او هماغلته د امريکايي گټو پر خلاف بريدونو ته زور ورکړي. دا کار ښايي د افغان حکومت لپاره يو سرخوږی شي، خو د افغانستان د نظامي ځواک پياوړتيا ته په کتو سره ښايي دا ځواک ژر وځپل شي او ددې توان پيدا نکړي چې خپلې جگړيزې رېښې وغځوي.

بله اندېښنه داده چې ښايي ايران د طالبانو پر لاس له امريکا غچ واخلي او يا هم د خپلې نيابتي جگړې د پراختيا لپاره په افغانستان کې له دې تحرکي عامل څخه گټه پورته کړي، خو ددې احتمال پر وړاندې هم خنډونه شته؛ افغان طالبان هر کله وايي، چې هغوی هيڅ نړيواله اجنډا نه لري، دې خبرې ته په کتو سره، د طالبانو رهبري ښايي د امريکا او ايران ترمنځ لانجه کې د ښکېلتيا څخه ډډه وکړي.

پاکستان د امريکا ستراتيژيک ملگری پاته شوی، د پاکستانی نظاميانو د روزنې هغه پروگرام چې امريکايي ولسمشر ډونالد ټرمپ درولی و، تازه بيرته په پيليدو دی، که امريکا يو ځل بيا پاکستان ته د مرستو لاس ور اوږد کړي، پاکستان کولای شي پر طالبانو فشارونه زيات کړي چې د امريکا په خلاف د ايران ملگرتيا ونکړي. د افغانستان د سولې پر بهير هم ښايي د ايران او امريکا اوسني مخالفتونه اغېز پرېباسي، خو دا به په دومره کچه نه وي چې خدای مگره

بيخي دا بهير په تپه ودرېږي. په دې چاره کې هم امريکا د پاکستان له نفوذ څخه گټه پورته کولای شي.

۳- افغانستان به پر يو رقابتي ميدان بدل شي چې دا کار به افغانستان په سېمه کې بې اعتباره، او د افغانستان استقلاليت به تر سوال لاندې راولي.

که جگړه ونښلي، زموږ گټه به څه وي؟

• هغه جگړه چې د جگړې د جغرافيا او د سيمې د سياسي جغرافيا د تغير زيربنده ده، پيليدونکي ده.

په دې وروستيو کې د زياتو اختلافونو له امله په سيمه کې د امريکا او ايران ترمنځ يوه نوې جگړه پيليدونکي ده. که څه هم ددواړو هيوادونو ترمنځ اختلافات اخري اوج ته رسيدلي او جگړه پيل شي، پر افغانستان به بې منفي تاثيرات دومره نوي بلکه مثبت تاثيرات به له ځانه سر ولري. ددې جگړې پيل سره به د افغانستان ۴۰ کلنه جگړه ختمه او شايد د تل لپاره ورته د پای ټکی کيښودل شي. د امريکا او ايران ترمنځ جگړه به نه يواځې د افغانستان ۴۰ کلنې جگړې جغرافيا ته تغير ورکړي بلکه د وخت په تيريدو سره به د سيمې سياسي جغرافيا ته هم تغير ورکړي او د همدې لارې به دا جگړه پاکستان ته هم سرايت او نفوذ وکړي په افغانستان کې دا ځينې پاکستان او ايران پلوه مصنوعي سياسي ډلې او سياسي مبصرين په دې اند دي او ټوله ورځ تبليغ کوي وايي: که چيرې دا جگړه پيل شي د افغانستان په سياسي، اقتصادي او

سوداگريز وضعیت به ډير منفي او بد تاثير وکړي او د نظامي پلوه به هم افغانستان په دغه اور کې نور هم ښکيل شي چې په نتيجه کې به افغانستان د سيمې د قدرتونو د جگړې ډگر شي دا ددوي څه ډول قضاوت او تحليل ده؟ جنگ به دايران پر خاوره کيږي، د جنگ ميدان به افغانستان وي؟

هغه ظالم گاونډي هيوادونه چې ۳۰-۴۰ کلنو راهيسې يې د افغانستان په بې ثباته، نامنه کولو، وژلو او وړانولو کې يې خپله ټوله انرژي مصرف کړې، هيڅکله يې د افغانانو وژلو ته دمه نه کړې او نه يې پر افغانانو اسلامي ترحم، او نه يې انساني کرامت ته قايل شوي دي. دغه گاونډي هم دا هڅه کړي چې د خپلو شومو اهدافو ترلاسه کولو لپاره يې په افغانستان کې د جنگ ميدان گرم ساتلی، اوس چې پر ايران دا نوي جگړه پيليدونکي ده، زموږ جلالتمآب ولسمشر محمد اشرف غني که څه په دغه شخړه کې د ډيپلوماتيکي اصولو له مخې د افغانستان موقف يې پرې څرگند کړ او هېڅ اړخ کې يې ځان واقع نه کړ، د ستايلو وړ دی، ولې د افغانستان ولسمشر څخه مو هيله داده چې په خفيه ډول کولای شي د خپل سياسي او شخصي نفوذ نه کار واخلي تر څو د ترمپ په اداره کې ددې جنگ گرمولو لپاره لابي وکړي او همدارنگه د سعودي عربستان په شاهي حکومت کې هم ددې جگړې گرمولو او شروع کولو لپاره لابي وکړي، حداقل تر څو د افغانستان يو بد مداخله کوونکي گاونډي د ځمکې له نقشي څخه محوه شي.

- د افغانستان په ما رکیتونو کې به د ایراني کمپنیو سوداگریز مال کم، او ځای به یې افغاني محصولات ونیسي.
  - طالبان به هڅه وکړي چې لدې جنجاله ځان لرې وساتي او د امریکا سره د سولې موافقه تر لاسه کړي. امریکا مجبوره ده او باید تر خوږ گوتې ونیول شي.
  - ټرمپ به هڅه وکړي چې د افغانستان جبهه وتړي او دپته اجازه ور نکړي چې ایران په افغانستان کې مشکلات ورته خلق کړي.
  - په زرگونه هزاره گان چې وار له مخې یې ایران په منځني ختيځ کې په فاطميون کې جنگوي، د شهادت جامونه تش کړي.
  - زموږ صنعت، زموږ جگړه ده. هېڅ ملت دې بې صنعته نشي. مانا جگړه د پیسو باران دی که پر ایران و اوري، موږ ته یې څاڅکې او سوږ شمال راځي.
  - ایران په فرهنگي حوزه کې زموږ ستراتیژیک دوښمن او د ارزښتونو لومړی لمبر غل دی. د امریکا څپنه یې هر ورو له پښو غورځوي. ټول پوهېږو، چې امریکا په کوم هېواد کې جگړه کړې، بیا هغه هېواد په کونه نه دی کېناستلی نو گاونډي ته هم همدا برخلیک گوري.
  - که د ایران رژیم نسکور شي، دلته به یې د غلامانو/ټوټاپیانو/روشنایانو هوا ووزي او افغان دولت به ددوي له شر څخه خلاص شي.
- افغان حکومت باید څه وکړي:** د افغانستان حکومت ته په کار ده چې له یوې خوا خپله بشپړه بې طرفي وساتي، له بلې خوا پرې نه ږدي چې د افغانستان خاوره د کوم بل هېواد پر

ضد وکارول شي، په دې کار سره کولای شي چې احتمالي گواښونه ليرې کړي. له امریکا سره د یوه ستراتیژیک ملګري په توګه خپلې اړیکې وپالي او له ایران سره د تېر په څېر د یوه ګاونډي هېواد په توګه پر درناوي سربیره د سیمه ییزې همپالنې د نظریې پر بنسټ ورسره سیمه ییزې مخامخ او نا مخامخ همکارۍ او اړیکې وپالي.

د قدس ځواکونو نوی قوماندان اسماعیل قاني

په بغداد کې د جنرال قاسم سلیماني له وژلو څو ساعته وروسته د ایران مذهبي مشر علي خامنه ای، اسماعیل قاني د هغه د ځایناستي په توګه وټاکه، نوموړی له تېرې پېړۍ له اتیایمو کلونو راهیسې د سپاه پاسدارانو له مهمو او مشهورو مشرانو څخه ګڼل کېږي، د عراق ایران په جګړه کې یې رول ډېر مهم بلل شوې دی.

قآني د خراسان ولايت په مشهد کې په ۱۹۵۸ کې زيږيدلی دی، د سيمې په يو شمېر هېوادونو کې د لاسوهنې ملاتړی دی په ځانگړې توگه په سوريه او عراق کې نوموړی دې جگړو ته د (برخليک ټاکنو) هغو په سترگه گوري، دنظامي سلاکار په توگه يې په کې ونډه هم اخستې ده. اسماعيل قاني ته د جنرال سليمانی د سيوري په سترگه کتل کيږي ځکه د همدې په څېر سخت دريځه دی، دسليمانی نسی مټ وو.

لواء فاطميون رامنځته کول د اسماعيل قآني طرحه او پلان و، چې په ۲۰۱۴ ز کې عملي شو او په سوريه کې د بشار الاسد له ملاتړ لپاره ترې کار واخيستل شو. قآني په قدس خواکونو کې کومه نوې او تازه کاره څېره نه ده.

هغه نه يواځې دا چې د قدس ډلې د تاسيس له پيل راهيسې په دې ډله کې له دريو لسيزو حضور لري بلکې په تېرو دولسو کلونو کې يې د قاسم سليمانی مرستيالي او د هغه د ځای ناستي دندې مخته وړلې. قآني دوه لسيزې د جنرال سليمانی د مرستيال په توگه دنده ترسره کړې ده، په سپاه پاسدارانو کې يې مهمې دندې تر سره کړي دي، مهمې يې په افغانستان او پاکستان کې د عملياتو مشري وه.

قآني د خراسان ولايت دی چې د افغان جنگياليو نه جوړې د فاطميون په څېر د ايران پلوه ډلو د فعاليتونو اصلي مرکز بلل کيږي. د فاطميون په څېر په افغانستان کې د ايران د نيابتي ډلو سره د قآني د همکارۍ مخينه د ايران او عراق د جگړې وخت ته ورگرځي. اسماعيل قآني د ايران او عراق د جگړې پر مهال د خراسان ولايت د جنگياليو د دوو اصلي ډلو امام رضا ۲۱

او نصر پنځم لښکر قومندان و. اکثر افغان جنگيالي چې د ايران په ګټه د عراق په ضد جنگېدل د همدغو ډلو غړي و.

هغو افغانانو چې د امام رضا ډله او نصر پنځم لښکر کې د حضور تجربه درلوده او وروسته هم د سپاه تر نظر لاندې د افغانستان په کورنيو جګړو کې ښکېل شول، د قاسم سلیماني او دهغه د ځای ناستي اسماعيل قآني په قومندانۍ سره يې د سوريې په کورنيو جګړو کې برخه واخيسته چې هدف يې د بشار الاسد د رژيم ملاتړ و.

د سوريې په جګړه کې د فاطميون ډله تر دې اندازې د قاسم سلیماني او اسماعيل قآني پام وړ واپاوه چې کرار کرار دا ډله په لښکر بدله شوه. د افغانستان يو شيعه وګړی عليرضا توسلي چې د ايران او عراق د جګړې تجربه يې هم درلوده او په ابو حامد مشهور و د فاطميون ډلې اصلي بنسټګر بلل کېږي. دی په ۱۳۹۳ کال کې په سوريه کې ووژل شو.

د دغو افغان جنگياليو له ډلې يو شمېر په سوريه کې د رژيم د مخالفو ډلو له خوا نيول شوي هم دي چې وايي ايران له خوږې ګوتې ونېول او د دوی له مجبوریته يې استفاده وکړه.

د افغانستان د اجرائیه ريس مرستيال او د افغانستان د خلکو د اسلامي وحدت د ګوند مشر محمد محقق بيا په ۲۰۱۷ ميلادي کال کې ايران ته تللی و او هلته يې د فاطميون او هغو ټولو جنگياليو ستاينه کړې وه چې د ده په خبره د داعش پر وړاندې جنگېدل.

د منځني ختيځ د مطالعاتو د انستيتوت د يوه څېړنيز راپور له مخې چې په ۲۰۱۸ ميلادي کال يې خپور کړ د فاطميون د يوه قومندان محمد حسن حسيني په حواله ويل شوي و چې له ۱۲ زرو تر ۱۴ زرو جنگيالي په فاطميون کې شامل دي.

ويل كېږي چې د دغو افغان جنگياليو كورنيو ته چې اكثر يې په ايران كې دي د ايران د حكومت له خوا پيسې وركول كېږي او ځينې نور امتيازات.

افغان حكومت تل د نيابتي جگړو مخالفت بنودلی او وروسته له هغه چې دوه كاله دمخه د سوريې په جگړه كې د څه باندې دوو زرو افغان جنگياليو د وژل كېدو خبرونه خپاره شول افغان سياستوالو ټنډ غبرگونونه وبنودل.

حكومت ټينگار وكړ چې له هېواد دباندې له نيابتي جگړو سره مخالفه دی او بايد د افغانانو وينې د پرديو د گټو لپاره تويې نه شي.

باميانو ته د قآني د تگ ادعاوې: كله چې قآني د سلیماني ځايناستی اعلان شو، نو افغان خواله رسنيو كې داسې تصويرونه او ادعاوې خپرې شوې چې گواكې بناغلی قآني په مستعار نامه يو كال مخكې د ايران د سفير د مرستيال په توگه باميان ته تللی او هلته يې له والي سره كتلي دي. د باميان والي وايي، هغه مهال د بناغلي اسماعيلي په نامه كس د ايران له سفارته دغه ولايت ته ورغلی و.

د افغانستان د بهرنيو چارو وزارت سرپرست ادریس زمان په كابل كې د يوې خبرې غونډې پر مهال بي بي سي ته وويل چې بناغلي قآني هېڅكله په افغانستان كې د ايران د سفير د مرستيال په توگه كار نه دی كړی:

مورې دا موضوع خپرو چې دا سفر څه وخت او په څه ډول شوی او موخه يې څه وه. په دې غور روان دی. اوس دومره درته ويلي او تاييدولي شم چې بناغلی قآني هېڅكله د ايران د

سفیر مرستیال نه و، د رپوټونو له مخې اسماعیل قانې د قدس د ورځنیو نظامي چارو د سمبالولو مسوولیت درلود. دې اداره کې د نوموړي د لوړې رتبې له امله امریکا پر ۲۰۱۲ کال پر نوموړي بندیزونه ولگول.

د امریکا حکومت وايي دا بندیزونه یې ځکه ولگول چې ښاغلی قانې په بهر کې د قدس ځواکونو پر عملیاتو کار کوي.

کله چې ایت الله خامنه یې د قدس لپاره قانې مشر ګوماره نو ویې ویل، قدس به له کوم بدلون پرته کار کوي.

قآني به د سلیماني په څېر اغېز ولري: اوس پوښتنه دا ده چې ښاغلی قانې به د قاسم سلیماني په څېر اغېز ولري که نه؟ زما په اند، سپاه پاسداران ته په کتلو د شخص د فردي اغېز په ځای خپله اداره ډېره ځواکمنه ده.

دا ګرانه ده چې بیروکرات قآني د خپل پخواني مشر په څېر اغېزناکه مشري وکړي، خو بیا هم داسې ښکاري چې د قدس ځواکمن اغېز له امله به قآني هم اغېزناک وي.

زما په اند قآني به سملاسي نوي پلانونه پیل کړي، د ایران سپاه پاسداران پر یو کس دومره تکیه نه کوي، د سلیماني د وژلو اغېز به وي، خو له امله به یې د ایران سیمه ییز عملیات او شبکې ډېرې اغېزمنې نه شي او د بدلې اخیستلو هڅې به هم وکړي.

اخيځليکونه

- فريفي، بروشو، نيروهاي قدرتمند منطقه و جهان، ژباړه.
- راپور راډيو فرډا بخش ايراني راډيو آزادي در مورد تمرينات، رهبري، و قوت نيرو
قدس، سال ۲۰۱۸.

- <http://president.gov.af/>
- <http://vpo.gov.af/>
- <http://www.drabdullahabdullah.com/>
- [http://Twiter.com/pres.Karzai.](http://Twiter.com/pres.Karzai)
- <http://www.hsc.gov.af/>
- www.feacbook.com/pres.Rahmatullah Nabil
- [http://www.tolonews.com.tv.](http://www.tolonews.com.tv)
- <http://www.bbc.com.uk/news>
- <http://e-visa.mfa.ir>

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**